GÖRME ENGELLİLER OKULLARINDAKİ MÜZİK DERSİ KAZANIMLARININ ve DERSLERDE YAŞANAN SORUNLARIN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Okan ŞENTÜRK

Yüksek Lisans Tezi

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı

2024

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

GÖRME ENGELLİLER OKULLARINDAKİ MÜZİK DERSİ KAZANIMLARININ ve DERSLERDE YAŞANAN SORUNLARIN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

(An Investigation of Music Class Outcomes and Problems Existing in Schools for the Visually Disabled According to Teachers' Opinions)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Okan ŞENTÜRK

Danışman: Doç. Dr. Murat Kamil İNANICI

Erzurum
Ekim, 2024

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Okan ŞENTÜRK tarafından hazırlanan "Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Kazanımlarının ve Derslerde Yaşanan Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" başlıklı çalışması 20/08/2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Prof. Dr. Ali Korkut ULUDAĞ *Atatürk Üniversitesi*	Aslı Islak İmzalıdır
Danışman:	Doç. Dr. Murat Kamil İNANICI *Atatürk Üniversitesi*	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Dr. Öğretim Üyesi Levent ÜNLÜ *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi*	Aslı Islak İmzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

…. / …. / 2024

Prof. Dr. Refik DİLBER

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Kazanımlarının ve Derslerde Yaşanan Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

… / … / 2024

Aslı Islak İmzalıdır

Okan ŞENTÜRK

☐Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve …… sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve …… sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Tez danışmanlığımı yaparak bana her konuda yardım eden, görüş ve önerileri ile desteklerini esirgemeyen, bilgilerinden ve tecrübelerinden yararlandığım kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Murat Kamil İNANICI'ya gönülden teşekkür eder, saygılarımı sunarım. Yüksek lisans eğitimim boyunca bana destek veren ve bana rehberlik eden çok kıymetli hocalarıma gönülden teşekkürlerimi sunarım. Araştırmamın veri toplanması sürecinde yardımlarını esirgemeyen, görüşmeler ile katkı sağlayan müzik öğretmeni meslektaşlarımı ayrıca teşekkür ederim. Tez öncesi ve tez süreci boyunca her türlü desteği sağlayan kıymetli aileme teşekkür ederim.

Okan ŞENTÜRK

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖRME ENGELLİLER OKULLARINDAKİ MÜZİK DERSİ KAZANIMLARININ ve DERSLERDE YAŞANAN SORUNLARIN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Okan ŞENTÜRK

Ekim 2024, 65 Sayfa

Amaç: Bu araştırma, görme engelliler okullarındaki müzik dersi kazanımlarının ve derslerde yaşanan sorunların öğretmen görüşlerine dayalı olarak incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan durum çalışması-bütüncül çoklu durum-deseni kullanılmıştır. Araştırmada, Türkiye'de görme engelliler okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin ders sürecinde yaşadıkları sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik uygulamalarının neler olduğuna yönelik görüşleri kendi içerisinde bütüncül olarak ele alınıp, bu görüşlerin birbirleriyle karşılaştırılacak olmasından dolayı durum çalışması desenlerinden bütüncül çoklu durum desenine göre tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcı grubunu 2023-2024 eğitim öğretim yılının bahar yarıyılında Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan 13 müzik öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğretmenlerin, görme engelliler okullarındaki müzik dersinde yaşadıkları sorunlara yönelik görüşlerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz tekniğine göre analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırmada yanıtı aranan sorulara dayalı olarak elde edilen verilere göre, müzik öğretim programında yer alan kazanımların sınıf düzeyi açısından uygunluğu, açık ve anlaşılır oluşu, kazanımların öğrencilerin müzikal gelişimi açısından önemi, kazanımların gerçekleşme ve ölçülebilme düzeyine yönelik öğretmen görüşlerinin olumlu ve olumsuz açıdan farklı dağılım gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Ayrıca, görme engelliler okullarındaki müzik derslerinde müzik öğretmenlerinin Braille müzik işaret sistemini bilmemesinin eğitim-öğretim etkinliklerindeki verimliliği düşürdüğü, haftalık ders saatinin az olması nedeniyle kazanımların yetiştirilmesinde zorlanıldığı, okullarda görme engelli öğrencilere yönelik materyallerin yeterli sayıda olmamasından dolayı sorunlar yaşandığı şeklinde bulgular elde edilmiştir.

Sonuçlar: Araştırma sonucunda öğrencilerin yaşadığı sorunların temelinde bireye yönelik özel olarak hazırlanmış materyallerin kısıtlı olması ve kazanımların görme engelli öğrencilere yönelik olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bazı öğrencilerin ve öğretmenlerin Braille müzik işaret sistemini bilmemesi sorunların çözümünü engellediği görülmüştür. Kazanımların ise mevcut öğrenciler için yeterli olduğu görülürken, görme engelli öğrenciler için bazı kazanımların özellikle görme yetisi gerektirmesi açısından sorunlara yol açmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: engellilik, görme engellilik, görme engelliler okulları, müzik eğitimi, müzik dersi

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

AN INVESTIGATION OF MUSIC CLASS OUTCOMES AND PROBLEMS EXISTING IN SCHOOLS FOR THE VISUALLY DISABLED ACCORDING TO TEACHERS' OPINIONS

Okan ŞENTÜRK

October 2024, 65 Pages

Purpose: This study was conducted to determine the problems experienced in music lessons based on the opinions of music teachers working in schools for the visually impaired.

Method: In this study, the case study - holistic multiple case-pattern, which is one of the qualitative research designs, was used. In the research, the opinions of music teachers working in schools for the visually impaired in Turkey about the problems they experience during the lesson process and what their practices are for solving these problems are considered holistically within themselves, and since these opinions will be compared with each other, it was designed according to the holistic multiple case design, one of the case study designs. The participant group of the study consisted of 13 music teachers working within the Ministry of National Education in Turkey in the spring semester of the 2023-2024 academic year. As a data collection tool, a semi-structured interview form prepared by the researcher was used to determine the opinions of the teachers about the problems they experience in music lessons in schools for the visually impaired. The data obtained in the study were analyzed according to the descriptive analysis technique.

Findings: According to the data obtained based on the questions sought to be answered in the research, it was found that teachers' opinions on the appropriateness of the objectives in the music curriculum in terms of grade level, their clarity and comprehensibility, the importance of the objectives in terms of students' musical development, and the level of realization and measurability of the objectives showed different distributions in terms of positive and negative aspects. In addition, it was found that music teachers' ignorance of the Braille music sign system in music lessons in schools for the visually impaired decreased the efficiency in educational activities, there were difficulties in achieving the learning outcomes due to the small number of weekly class hours, and there were problems due to the lack of sufficient number of materials for visually impaired students in schools.

Conclusions: As a result of the research, it was concluded that the problems experienced by the students were based on the fact that the materials specially prepared for the individual were limited and the acquisitions were not intended for visually impaired students. The fact that some students and teachers did not know the Braille music sign system prevented the solution of the problems. While it was seen that the learning outcomes were sufficient for the current students, it was concluded that some of the learning outcomes for visually impaired students cause problems, especially in terms of requiring visual ability.

Keywords: disability, visual disability, schools for the visually impaired, music education, music lesson

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ iv
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vi
TABLOLAR LİSTESİ ix
ŞEKİLLER LİSTESİ x
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ xi
BİRİNCİ BÖLÜM 1
Giriş 1
Araştırmanın Amacı 2
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi 2
Araştırmanın Sınırlılıkları 3
Tanımlar 3
İKİNCİ BÖLÜM 4
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar 4
Engellilik 4
Görme Engellilik 6
Görme Engelli Bireylerin Eğitim Sorunları 7
Görme Engelli Bireylerin Müzik Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar 8
İlgili Araştırmalar 9
Görme Engelli Bireylere Yönelik Müzik Eğitimi ve Müzik Uygulamaları ile İlgili Türkiye'de Yapılan Lisansüstü Tezler 13
Görme Engelli Bireylere Yönelik Müzik Eğitimi ve Müzik Uygulamaları ile İlgili Türkiye'de Yapılan Araştırmalar 16
Görme Engelli Bireylere Yönelik Müzik Eğitimi ve Müzik Uygulamaları ile İlgili Türkiye Dışında Yapılan Makaleler 18
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 20
Yöntem 20
Araştırma Yöntemi 20

Katılımcılar 20
Katılımcı Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine Ait Bilgiler 20
Veri Toplama Araçları 21
Süreç 22
Etik İşlemler 22
Verilerin Analizi 23
Araştırmacı Rolü 23
Geçerlik ve Güvenirlik 23
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 24
Bulgular 24
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımlar Sınıf Düzeyleri Açısından Uygun mu?" Sorusuna İlişkin Bulgular 24
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımlar Açık ve Anlaşılır mı?" Sorusuna İlişkin Bulgular 25
Tablo 3. *Kazanımların Açık ve Anlaşılırlığına Yönelik Öğretmen Görüşleri* 25
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Öğrencilerin Müzikal Gelişimi Açısından Önemi Nedir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 26
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Gerçekleşme Durumu Nedir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 27
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımlar Gerçekleşmediğinde Öğretmenlerin Yaptığı Uygulamalar Nedir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 28
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Ölçülebilme Durumu Nedir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 29
Öğretmenlerin Görme Engelli Öğrencilere Müzik Öğretimine Yönelik Eğitim Alma Durumlarına İlişkin Bulgular 29
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Sürecinde Müzik Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 30
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Sürecinde Müzik Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Ürettikleri Çözümler Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 31
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersinde Müzik Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunların Çözümüne Yönelik Yararlandıkları Araç Gereçler Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 33
BEŞİNCİ BÖLÜM 34

Tartışma, Sonuç ve Öneriler 34
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımlar Sınıf Düzeyleri Açısından Uygun Mu?" Sorusuna İlişkin Sonuçlar 34
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımlar Açık Ve Anlaşılır Mı? Sorusuna İlişkin Sonuçlar 34
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Öğrencilerin Müzikal Gelişimi Açısından Önemi Nedir?" Sorusuna İlişkin Sonuçlar 35
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Gerçekleşme Durumu Nedir?" Sorusuna İlişkin Sonuçlar 35
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Ölçülebilme Durumu Nedir?" Sorusuna İlişkin Sonuçlar 36
Öğretmenlerin Görme Engelli Öğrencilere Müzik Öğretimine Yönelik Eğitim Alma Durumlarına İlişkin Sonuçlar 37
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Öğretmenlerinin Ders Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Sonuçlar 38
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Öğretmenlerinin Ders Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Ürettikleri Çözümler Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Sonuçlar 38
"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Öğretmenlerinin Ders Sürecinde Karşılaştıkları Sorunların Çözümüne Yönelik Yararlandıkları Araç Gereçler Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Sonuçlar 39
Öneriler 40
KAYNAKÇA 41
EKLER 48
Ek 1. 48
Ek 2. 49
Ek 3. 50
ÖZ GEÇMİŞ 51

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmanın katılımcı grubunda yer alan müzik öğretmenlerinin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler 21
Tablo 2. Öğretmenlerin görme engelli çocuklara müzik öğretimine yönelik eğitim alma durumları ve aldıkları eğitim türü 29
Tablo 3. Kazanımların öğrenci sınıf düzeyi açısından uygunluğuna ve gerçekleşmesine yönelik öğretmen görüşleri 24
Tablo 4. Kazanımların açık ve anlaşılırlığına yönelik öğretmen görüşleri 25
Tablo 5. Kazanımların öğrencilerin müzikal gelişimi açısından önemine yönelik öğretmen görüşleri 26
Tablo 6. Kazanımların gerçekleşme durumuna yönelik öğretmen görüşleri 27
Tablo 7. Kazanımların gerçekleşmesine ilişkin yapılan uygulamalara yönelik öğretmen görüşleri 28
Tablo 8. Kazanımların ölçülebilme durumuna yönelik öğretmen görüşleri 29
Tablo 9. Görme engelliler okullarındaki müzik dersinde karşılaşılan sorunlara yönelik öğretmen görüşleri 30
Tablo 10. Görme engelliler okullarındaki müzik dersinde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik öğretmen görüşleri 31
Tablo 11. Görme engelliler okullarındaki müzik dersinde karşılaşılan sorunların çözümünde yararlanılan araç gereçlere yönelik öğretmen görüşleri 33

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3. *Araştırmanın Uygulama Basamakları* 22

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Tüm insanlar eşit doğmakla beraber, eğitim hakkından yararlanmada ve topluma katılmada da eşit haklara sahiptir. Ancak, toplumun bazı kesimleri sosyal durumu, bilişsel ve fiziksel farklılıkları nedeniyle sahip oldukları bu eşit haklardan yeterince yararlanamadıkları durumlar vardır (Subaşıoğlu, 2008). Bu bilişsel ve fiziksel farklılıklar bireyde doğuştan olabileceği gibi sonradan yaşantı içerisinde karşılaşılan bazı durumlardan dolayı da meydana gelebilmektedir. Bu farklılıklardan biri de bireylerdeki görme yetisinin az ya da hiç olmama durumudur. Görme yetisi, diğer yetilere göre günlük hayatta daha çok işleve sahip olduğu için engelli bireyler günlük hayatta birçok güçlükle karşılaşmaktadırlar. Görme engelli bireylerin yaşamda karşılaştıkları güçlüklerin azaltılması veya ortadan kaldırılmasının yanı sıra bu bireylerin topluma kazandırılması için eğitim oldukça önemli bir yere sahiptir. Görme engelli bireylerin eğitimi görsel ögelerle desteklenemeyeceği için normal bireylerden daha farklı ihtiyaçlara gereksinim duymaktadır. Görme engelli bireyler görme eksikliğini diğer duyu organları yardımıyla kapatmaya çalışmaktadırlar. Dilsiz ve Şendurur (2022), görme engelli bireylerin çevre ile iletişimi hakkında, görme engelli bireylerin işitme duyusunu kendi çevrelerinde ve özellikle eğitim alanında aktif olarak kullanmaları gerektiğinden dinleme yeteneklerinin geliştirilmesinin, bireylerin çevresel ipuçlarını etkili kullanmalarında ve verilen eğitimden faydalanmalarında faydalı olacağını belirtmektedir. Bu yüzden işitme duyusu görme engelli bireyler için oldukça büyük öneme sahiptir. İşitme duyusu ve hafıza becerilerini geliştirebilmeleri açısından görme engelli bireyler için müzik eğitimi oldukça önemlidir. Müziğin genelde engelli bireyler, özelde ise görme engelli bireyler açısından önemli olmasının başlıca sebeplerinden biri, müziğin başarı elde edilebilen sanatsal bir etkinlik olması olarak gösterilebilir (Artan, 2001).

Alan yazın incelendiğinde, eğitimin çeşitli kademelerinde görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde yaşadıkları sorunların öğrenci görüşlerine ya da öğretmen görüşlerine dayalı tespitine yönelik il düzeyinde yapılan çalışmalar görülmektedir (Akpınar, 2012; Karaman, 2016). Ancak, Türkiye genelinde bu sorunların tespitine yönelik yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda, Türkiye genelinde görme engelliler okullarındaki müzik derslerinde yaşanan sorunların tespit edilmemiş olması bu çalışmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, görme engelliler okullarındaki müzik dersi kazanımlarının ve derslerde yaşanan sorunların öğretmen görüşlerine dayalı olarak incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın temel amacına dayalı olarak problem cümlesi "Görme engelliler okullarında uygulanan müzik dersi kazanımları ve ders sürecinde karşılaşılan zorluklara yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?" şeklinde oluşturulmuştur. Problem cümlesine bağlı olarak yanıtı aranacak sorular şu şeklide belirlenmiştir;

Müzik öğretmenlerine göre;

- Görme engelliler okullarındaki müzik ders programında yer alan kazanımlar öğrencilerin sınıf düzeyleri açısından uygun mu?
- Görme engelliler okullarındaki müzik ders programında yer alan kazanımlar açık ve anlaşılır mı?
- Görme engelliler okullarındaki müzik ders programında yer alan kazanımların öğrencilerin müzikal gelişimi açısından önemi nedir?
- Görme engelliler okullarındaki müzik ders programında yer alan kazanımların gerçekleşme durumu nedir?
- Görme engelliler okullarındaki müzik ders programında yer alan kazanımların ölçülebilme durumu nedir?

Müzik öğretmenlerinin;

- Görme engelli öğrencilere müzik öğretimine yönelik eğitim alma durumları nedir?
- Görme engelliler okullarındaki müzik dersi sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- Görme engelliler okullarındaki müzik dersi sürecinde karşılaştıkları sorunlar ürettikleri çözümler nelerdir?
- Görme engelliler okullarındaki müzik dersi sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik yararlandıkları araç gereçler nelerdir?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için her bireye eşit fırsatlar verilmelidir. Doğuştan gelen ya da sonradan ortaya çıkan engellilik durumu ise fırsat eşitliğinin önündeki en büyük engeldir (Demirci, 2012). Görme engelli bireylerin eğitiminde öncelikle yapılması gerekenler arasında bireyin yaşadığı sorunların tespit edilmesi ve ardından bu sorunlara yönelik çözüm yollarının oluşturulmasıdır. Bu bağlamda, yapılan bu araştırmanın görme engelliler okullarındaki eğitimciler ile yapılan görüşmeler sonucunda müzik dersinde karşılaştıkları sorunları ve bu sorunların giderilmesine yönelik uygulamaların neler olduğunu belirleyerek

eğitim süreçlerine ilişkin çözüm arayışlarına katkı sunabilecek olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma,

- Katılımcı olarak, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında MEB bağlı Görme Engelliler Okullarında görev yapan on üç müzik öğretmeniyle,
- İçerik açısından, MEB bağlı Görme Engelliler Okulları müzik öğretimi programıyla,
- Kapsam açısından, MEB bağlı Görme Engelliler Okulları müzik dersinde karşılaşılan sorunların incelenmesiyle sınırlıdır.

Tanımlar

Engelli: Doğuştan meydana gelen veya kaza, hastalık gibi sonradan ortaya çıkan sakatlıklar ile bedenin görsel, zihinsel, ruhsal olarak yaşamın birçok bölümünde kısıtlı olan kişi (MEB, 2015).

Görme Engelli Birey: Doğal görme gücünün kısmi ya da bütün olarak kaybolmasından dolayı özel eğitim ve desteğe ihtiyacı olan birey (MEB, 2018).

Özel Eğitim: Akranlarından bireysel ve gelişimsel olarak anlamlı farklılığı olan bireyler için eğitim ve temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla hazırlanan eğitim programıdır (MEB, 2015).

Braille (Kabartma) Yazı: Görme engelliler için hazırlanmış altı nokta esasına dayalı toplamda 63 nokta kombinasyonu ile oluşan görme engelli bireylerin parmak ile okumasını sağlayan yazı sistemidir (Yazar, 2021).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde, engellilik, görme engellilik, görme engelli bireylerin genel ve müzik eğitim sorunlarına yönelik kuramsal bilgilere ve bu konulara yönelik yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

Engellilik

Fredman'a göre tarih boyunca belirli toplumsal yapıların hassas unsurları arasında yer alan çocuklar, kadınlar, siyah tenliler ya da yabancı göçmenlere uygulanan olumsuz ayrımcılık ve dışlanma, engelli bireylerin de maruz kaldığı davranışlar olmuş ve toplumun diğerlerine oranla eksik olarak görülmüşlerdir. Diğer dezavantajlı kesimlerle birlikte engelli bireylerin de, toplumun diğer kesimleriyle eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğu anlayışı toplum tarafından düşünce boyutunda yaygın olarak kabul edilse de, bu anlayışın yaşamsal uygulama boyutunda tümüyle gerçekleşmediği söylenebilir. Bu durumun gerçekleşmeme nedenleri arasında engelli tanımı, engelliliğin kapsamı ve engelli bireylerin yaşama etkin katılımı üzerinde ortak bir bakış açısının olmaması gösterilebilir. Gül (2015), Birleşmiş Milletlerin engelli hakları sözleşmesi kapsamında yapılan hazırlık görüşmeleri sırasında en yoğun tartışmalara neden olan konunun engellilik ve engelli bireyin nasıl tanımlanacağı olduğunu belirtmekte ve bu duruma sebep olarak çeşitli devletlerin yasalarında farklı tanımlar olmasını göstermektedir. Bu bağlamda, engelliliği tanımlamak için kullanılan terminolojinin genellikle tutarsız, çelişkili ve karışık olduğu (Haber, 1967), engellilik üzerine yapılan tanımlamaların değişken ve çok boyutlu olmasından dolayı (Çelik, 2016) tüm kesimlerin kabul ettiği bir tanım üzerinde anlaşmanın zor olduğunu söylemek mümkündür.

Alan yazında, engellilik durumu "Tıbbi Model", "Birey-Toplum Modeli" ve "Sosyal Model" olmak üzere üç farklı model üzerinden ele alınmaktadır. Michailakis (2003), bu modelleri şu şekilde açıklamaktadır:

> Tıbbi modelde engellilik, bireyin fiziksel, zihinsel veya psikolojik işlev bozuklukları nedeniyle belirli aktiviteleri yerine getirememesi olarak tanımlanır. Bu model, engelliliği bireysel bir yetersizlik olarak görür ve tedavi veya rehabilitasyon yoluyla bu yetersizliklerin giderilebileceğini savunur (s. 210). Birey-Toplum modelinde engellilik, bireyin fiziksel, zihinsel veya psikolojik durumları ile toplumun yapısı arasındaki etkileşim sonucu ortaya çıkar. Bu model, engelliliğin toplumsal engellerden kaynaklandığını ve toplumun bireyin ihtiyaçlarına göre uyarlanması gerektiğini savunur (s. 210). Sosyal modelde ise engellilik, toplumsal ve kurumsal yapılar tarafından yaratılan bir baskı biçimi olarak görülür. Bu model, engelliliğin biyolojik veya fizyolojik bir belirleyiciden ziyade, toplumsal yapıların bir sonucu olduğunu savunur (s. 212).

Haber (1967) tıbbi model yaklaşımıyla tanımladığı engelliliğin, bedensel ve davranışsal süreçlerde anatomik veya işlevsel anormallikleri içeren zihinsel veya fiziksel bir hastalık sürecinin veya travmanın başlangıcı olarak tanımlanabileceğini belirtmektedir. Öztürk (2012) benzer şekilde engelliliği doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük ihtiyaçlarını karşılamada güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi olarak tanımlamaktadır. Ittyerah ve Kumar (2007) yine tıbbi model yaklaşımıyla engelliliği, zihinsel, bedensel, anatomik yapı ya da işlevdeki herhangi bir kayıp veya anormallik sonucu bir insanın normal kabul edilen şekilde bir eylemi gerçekleştirme yeteneğinde herhangi bir kısıtlama veya eksiklik olarak görmektedirler. Asamoah vd. (2018) ise engelliliğin, bireylerin fiziksel, zihinsel, duyusal veya gelişimsel bozukluklar nedeniyle günlük yaşam aktivitelerinde kısıtlamalar yaşaması olarak tanımlamaktadırlar.

Çelik (2016) tıbbi model yaklaşımlarının günümüzde uluslararası düzenlemelerle geçerliliğini kaybetmekte olduğunu ve engelliliği sosyal, ekonomik ve politik boyutlarını dikkate almayıp yalnızca bir sağlık sorunu olarak değerlendirerek bireyin işlevsel eylemlerinin kısıtlandığı bir durum olarak görmenin eksik bir yaklaşım olduğunu belirtmektedir. Azarkan ve Benzer (2018) aynı yaklaşımla, son dönemlerde uluslararası metinlerdeki engelliliğin tanımı yalnızca "medikal model" ya da "sosyal model" yaklaşımları dikkate alınarak yapılmadığını bu gibi tanımların yerine yeni yaklaşım biçimlerinin oluşturulmaya çalışıldığını belirtmektedirler. Engelliliğin tanımına yönelik başka bir yaklaşım ise engelli bireylerin toplumdaki diğer bireylere eşit olduğunu ve topluma uyum sürecini yalnızca engelli bireyler tarafından değil toplumun tümü tarafından çözülmesi gereken bir sorun olarak gören yaklaşımdır. Bu yaklaşımda engelli bireylerin toplum yaşamında mimari, yasal ve organizasyonel sorunlar başta olmak üzere çeşitli sorunlar yaşadıkları ve bu sorunların çözümüne yönelik temel yaklaşımın insan haklarına dayalı olması gerektiği vurgulanmaktadır (Çelik, 2016).

Çarkçı (2011) birey-toplum modeli yaklaşımına göre yaptığı engellilik tanımında, sosyolojik açıdan engelli bireyin, patolojik problemlerinden dolayı değil, toplumsal baskılar sonucu erişilebilirliği büyük ölçüde sınırlandırılmış olduğunu belirtmektedir. Azarkan ve Benzer (2018), Birleşmiş Milletler engelli bireylerin haklarına yönelik oluşturulan sözleşmede engellilik kavramının herhangi bir engeli olmayan bireylerle eşit koşullar altında toplumsal yaşama tümüyle ve etkili bir şekilde katılmaları ve toplumsal yaşama uyum sağlamaları konusunda engel oluşturan, uzun süreli nitelendirilebilecek bir bozukluğa sahip olan bireyleri

kapsadığını belirtilmektedirler. Bocconi vd. (2007) benzer yaklaşımla, engelli bireylerin sosyal sınıf, etnik köken veya fiziksel engellerine bakılmaksızın eşit eğitim fırsatlarına sahip olma hakkı olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Engelliliğin tanımına yönelik farklı yaklaşımlar ve bu yaklaşımların toplumsal yansımalarının dikkate alınması engellilik hakkındaki farkındalığın ortaya çıkarılması açısından önemli olduğu söylenebilir.

Görme Engellilik

Andreas Kleynhans ve Fourie (2014), alan yazınında görme engeli ile ilgili görme engelli, kör, kısmen gören, görmeyen vb. çeşitli terimlerin kullanılmakta olduğunu ve bu terimlerin genelde muğlak ve belli ayrıntılara dayalı herhangi bir derinlikte olmadığını belirtmektedirler. Engellilik durumunun açıklanmasına yönelik alan yazındaki yaklaşımlar olan tıbbi model, birey-toplum modeli ve sosyal model yaklaşımlarının, görme engelliliğin tanımlanmasında da kullanıldığı görülmektedir. Görme engelliliği tıbbi model yaklaşımına dayalı olarak açıklayan yaklaşımlardan birinde Guanoluisa vd. (2022), görme engelliliğin, düşük görmeden tam körlüğe kadar değişen ve görme duyusunun gözlerdeki bir anomali nedeniyle kısmi veya tam olarak kaybına yol açan bir engel durumu olduğunu, bu durumun görme engelli öğrencilerin sosyal ve akademik gelişimlerini sınırlayıp öğrenme aktivitelerini görme yetisine sahip öğrencilerle aynı şekilde tamamlamalarını engellediğini belirtmektedirler. Asamoah vd. (2018) görme engelliliği, bireylerin görme yetilerinde ciddi derecede kayıplar yaşaması ve bu nedenle eğitim süreçlerinde ve diğer günlük aktivitelerinde zorluklar yaşaması olarak açıklamaktadırlar. Morelle (2016) ise görme engelliliğin, görme keskinliği, görme alanı ya da göz hareketlerinde bir eksiklik gibi geniş bir yelpazeyi kapsadığını ve bu durumun, öğrencilerin akademik performansını olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Matei vd. (2022), görme engelli kişileri günlük aktiviteleri gerçekleştirmek için önemli çaba sarf etmek zorunda kalan bireyler olarak tanımlamaktadırlar. Yalın bir ifadeyle görme engellilik, gözün bir veya birden fazla bölümünün yapısal bozukluğu, yaralanma veya hastalık gibi nedenlerle görme yeteneğinin kısmen veya tamamen kaybedilmesi durumudur (Öztürk, 2013).

Andreas Kleynhans ve Fourie (2014), görme engelli bireylerin işlevsel yeteneklerini ve uygun yardımcı teknolojileri belirlemede görme engeli ya da görme engelli tanımının önemli olduğunu belirtmekte ve teknik anlamda bu tanımları şu şeklide açıklamaktadırlar:

> Görme Engelli: Görme engelli terimi, düşük görme ve körlük kategorilerini kapsar. Düşük görme, görme keskinliği 6/18'den az ve 3/60'a eşit veya daha iyi olan kişileri içerir. Körlük ise görme keskinliği 3/60'dan az olan kişileri kapsar.
> Düşük Görme: Görme keskinliği 6/18'den az ve 3/60'a eşit veya daha iyi olan kişileri kapsar.
> Körlük: Görme keskinliği 3/60'dan az olan veya hiç ışık algısı olmayan kişileri kapsar.

> Görme Alanı: Merkezi görme keskinliği bozulmamış olsa bile görme alanı 10 dereceden az olan ve kör olarak sınıflandırılan kişileri kapsar (s. 371).

Görme engelli bireyler, görme yetilerini tamamen veya kısmen kaybetmiş kişilerdir ve bu durum, yaş veya coğrafi köken fark etmeksizin milyonlarca insanı etkiler (Bauer vd., 2020). Dünya Sağlık Örgütüne (WHO) göre dünya genelinde en az 2.2 milyar insanın yakın veya uzak görüş bozukluğu bulunmaktadır. Bu kişiler arasında 43.3 milyon kişi tamamen kör, 295 milyon kişi ise orta veya şiddetli görme bozukluğuna sahiptir (Jiménez vd., 2020; Matei vd. 2022). Kapur (2018), görme engelliliği doğumda veya doğumdan kısa bir süre sonra ortaya çıkabilen veya yaşamın ilerleyen dönemlerinde çeşitli nedenlerle edinilebilen bir durum olarak tanımlamakta ve doğuştan gelen nedenler olarak retinopati, glokom, kortikal görme bozukluğu ve optik sinir hipoplazisi gibi durumlar; sonradan edinilen nedenleri ise katarakt, travma, kazalar ve yetersiz beslenme gibi faktörler olarak açıklamaktadır. Kızılaslan ve Zorluoğlu (2019), sosyal model yaklaşımına dayalı olarak yapmış oldukları açıklamada görme engelliliği, bireylerin görme yetilerindeki farklılıklar, sosyoekonomik durumları, kültürel geçmişleri, görme engelinin başlangıç yaşı, diğer engellerin varlığı ve bilişsel yetkinliklerine göre çeşitlilik gösteren heterojen gruplar olarak tanımlamaktadırlar.

Görme Engelli Bireylerin Eğitim Sorunları

Eğitim ve öğretim sürecinde bireyin etkili öğrenmesini sağlayan unsurlar arasında görsel algının önemli bir payı vardır. Aral (2021), göz aracılığıyla çevreden alınan girdilerin, beyinde işlenerek çıktı hâline getirilmesi süreci olarak tanımladığı görsel algının, algı alanları içerisinde önemli bir yere sahip olduğuna vurgu yapmaktadır. Benzer şekilde Shafiullah ve Akay (2023), görme duyularının öğrenme sürecinin %83'ünü etkilediğini belirtmektedirler. Bu bağlamda, Tobin vd. (1997), görme engelliliğin, bireyin eğitimsel ve gelişimsel ihtiyaçlarını olumsuz yönde etkilediğini vurgulamışlardır. Kızılaslan ve Zorluoğlu (2019) görsel bilginin, çevresel algının oluşumunda ve nesneler arasındaki neden-sonuç ilişkisini anlamada zihinsel gelişimi olumlu yönde etkilediğini, ancak görme engelinin düşük zekâya neden olmayacağını, yalnızca bilişsel gelişimi olumsuz yönde etkileyeceğini belirtmektedirler. Görsel algılama problemleri yaşayan çocuklar matematik ya da okuma-yazma gibi akademik alanlarda bilişsel, psikomotor, dil ve sosyal-duygusal gelişim sorunları yaşayabilirler (Aral, 2021).

Alan yazın incelendiğinde, görme engelli bireylerin eğitim sürecinde yaşadıkları sorunları fiziksel-mimari sorunlar, Braille yazı sistemine erişim ve kullanım, teknolojilik araçlara erişim ve kullanım, materyal eksikliği, ders notlarına erişim zorluğu, akademik destek yetersizliği, okuyucu ile ilgili sorunlar, kütüphane kaynaklarının yetersizliği ve üniversiteye erişim gibi çeşitli akademik, sosyokültürel sorunlar olarak sıralamak mümkündür. Bu konuya

yönelik yapılan çalışmalardan birinde Otyola vd. (2017) eğitim ortamında engelli öğrencilerin karşılaştığı zorluklar ve bu öğrencilerin sosyal ilişkiler geliştirmekte yaşadığı problemlerin Braille yazı sistemine erişim, fiziksel-mimari sorunlar ve sosyalleşme zorlukları gibi konular olduğunu belirtmektedirler. Eligi ve Mwantimwa (2017) çalışmalarında, engelli öğrencilerin bilgiye erişim ve eğitim süreçlerinde özel destek ve teknolojilere ihtiyaç duyduklarını tespit etmişlerdir. Fırat (2021), görme engelli öğrencilerin üniversite eğitim süreçlerinde materyal eksikliği, ders notlarına erişim zorluğu, akademik destek yetersizliği, okuyucu ile ilgili sorunlar, kütüphane kaynaklarının yetersizliği ve üniversiteye erişim gibi çeşitli akademik, sosyokültürel ve fiziksel engellerle karşılaştıkları belirtmektedir.

Görme Engelli Bireylerin Müzik Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar

Görme yetisinin, öğrenme sürecinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Görme yetisinin az olduğu ya da hiç olmadığı durumlarda, bireyler öğrenme süreçlerinde çeşitli olumsuz durumlarla karşılaşabilmektedirler. Görme engelli bireylerin eğitim sürecinin genelinde yaşadıkları zorlukların benzerleri, müzik eğitimi sürecinde de yaşanmaktadır. Yaşanan bu zorluklardan biri de yardımcı teknolojilere "erişilebilirlik" sorunudur. Basılı materyallerin, ders kitaplarının, ders notlarının veya diğer yazılı kaynakların görme yetisi olan bireylere göre tasarlanmış olmasından dolayı, görme engelli bireyler bu kaynaklardaki bilgilerin edinilmesinde zorluklar yaşamaktadırlar. Görme engelli bireylerin müzik eğitimi sürecinde yardımcı teknolojilere "erişilebilirlik" sorunu yaşadıkları yapılan çeşitli çalışmalarda da vurgulanmaktadır (Bağrıyanık, 2019; Baker & Green, 2016; Karatağ, 2020; Küçükgökçe, 2024). Challis (2009), görme engelli bireylerin müzik eğitimi sürecinde yardımcı teknolojiler olarak kullanılan Braille nota yazımı ve ProTools gibi yazılımlara görme engelli kullanıcılar tarafından güçlükle erişildiğini belirtmektedir.

Görme engelli bireylerin eğitim sürecinde yaşadıkları diğer bir sorun, eğitim ortamındaki fiziksel şartlar ya da mimari yapı sorunudur. Okul ya da sınıf ortamındaki fiziksel düzenlemeler görme engelli bireylere uygun şeklide yapılmadığında, görme engelli bireylerin hareket özgürlüğü sınırlanabilir ya da tümüyle ortadan kalkabilir. Varış ve Hekim (2017), görme engelli bireylerin uygun fiziki koşulların eksikliği veya yetersizliği nedeniyle müzik eğitimi sürecinde sorunlar yaşadıklarını belirtmektedirler.

Görme engelli bireylerin eğitim sürecinde yaşadıkları diğer bir sorun ise öğrenme stillerinin farklı olması ve eğitim-öğretimin bu farklılığa göre planlanmamasıdır. Topaloğlu (2023), gören öğrenciler için hazırlanan öğretim programlarının görmeyen öğrenciler için değiştirilmeden uygulandığını belirtmektedir. Görme engelli öğrencilerin farklı öğrenme stillerine sahip olup, farklı öğrenme stillerine gereksinim duydukları için görme engelliler için

oluşturulmayan bir müzik eğitimi sürecinde çeşitli zorluklar yaşanmaktadır. Görsel materyallere dayalı öğrenme stratejileri, görme engelli bireylerde etkili olmayabilir.

Öğretmenlerin görme engelli öğrencilere yaklaşım biçimleri ve görme engelli bireylere müziği nasıl öğretecekleri konusundaki eksiklikleri de, görme engelli bireylerin müzik eğitimi sürecine yönelik olumsuzluklar yaşamalarına neden olabilir. Bağrıyanık (2019), görme engelli bireylerin müzik eğitimi sürecinde yaşadıkları sorunlar arasında, öğretmenlerin özverili olmamasından dolayı yaşanan zorlukların da yer aldığını belirtmektedir.

Özetle, görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi süreçlerini doğru bir şekilde düzenlemek için, Braille nota yazım sistemi gibi yardımcı teknolojilere erişilebilirliğin sağlanması, görme engelli öğrencilerin farklı öğrenme stillerine göre çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerinin geliştirilmesi, aile, okul, öğretmen ve akran desteği olmak üzere toplumun tüm kesimleri tarafından sosyal desteğin sağlamasının faydalı olacağını söylemek mümkündür.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, engelli bireylerin eğitim süreçleri, görme engelli bireylerin müzik eğitimi süreçleri ve görme engelli bireylere yönelik müzik uygulamaları ile ilgili alan yazın araştırmaları yer almaktadır.

Engelli Bireylerin Eğitimi Süreçlerine Yönelik Türkiye'de Yapılan Araştırmalar

Öztürk ve Çakır (2024) İstanbul'daki görme engelli ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin bilgiye erişimde yaşadıkları dijital eşitsizlikleri belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, İstanbul'daki ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki kütüphanelerin görme engelli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı ve görme engelli öğrencilerin bilgiye erişimde dijital eşitsizliklerle karşı karşıya kaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Çalışma sonucunda belirlenen görme engelli öğrencilerin dijital erişim sorunlarını çözmek için tablet bilgisayarlar sağlanmasını ve internet erişiminin iyileştirilmesini önerilmektedir.

Aktaş ve Argün (2021), görme engelli bireylerin matematik eğitiminde karşılaştıkları sorun ve gereksinimleri belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, sembol, notasyon ve grafikler gibi görsel unsurların görme engelli öğrenciler için öğrenme açısından önemli sınırlılıklar oluşturduğu, görme engelli öğrencilerin sınavlarda zorluklar yaşadıkları ve bu zorlukların öğrencilerin eğitim süreçlerine olumsuz etkileri olduğunu tespit etmişlerdir.

Fırat (2021), görme engelli öğrencilerin yükseköğretim sürecinde karşılaştıkları sorunların tespiti ve bu sorunları aşmak için kolaylaştırıcı faktörlerin neler olduğunu akademisyenlerin görüşlerine dayalı olarak belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada,

görme engelli öğrencilerin ders materyallerinin yetersizliği, ders notlarına erişim, akademik destek eksikliği, kütüphane kaynaklarının yetersizliği, olumsuz akran tutumları, kişisel faktörler nedeniyle sosyokültürel zorluklar ve sınavlarda okuyucu desteği gibi sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Kucur ve Demirdöven (2021), görme engelli bireylerin kendilerine ve çevrelerine yönelik değerlendirmelerinde engelliliğin etkisini anlamak ve bu değerlendirmelerin aile, arkadaş çevresi ve eğitim hayatı gibi faktörlerden nasıl etkilendiğini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, eğitim sürecinde yaşanan belirsizlikler ve engelli bireylere yönelik doğru yaklaşımların eksikliği nedeniyle bireylerin eğitim hayatlarını olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşmışlardır.

Kızılaslan ve Zorluoğlu (2019), görme engelli öğrenciler için hazırlanan etkinliklerin bilimsel süreç becerilerinin gelişimine olan etkilerini belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli öğrenciler için hazırlanan etkinliklerin gözlem yapma, ölçüm, sınıflandırma, veri kaydetme, hipotez kurma, veri kullanma ve model oluşturma, değişkenleri değiştirme ve kontrol etme, deney yapma gibi bilimsel süreç becerilerini geliştirdikleri ve ayrıca, sesli termometre, büyüteç, Braille dokümanlar ve büyük ölçekli dokümanlar gibi öğretim materyallerinin kullanımının görme engelli öğrencilerin akademik gelişimlerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Tekin (2019) Konya ilindeki devlet üniversitelerinde eğitim gören engelli öğrencilerin eğitim yaşamlarında karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, öğrencilerin mimari yapıların engelli öğrencilere uygun olmadığı ve toplumdaki bireylerin engellilere yönelik olumsuz tutumlarının yanı sıra eğitim sürecinde akademisyenler ve engelsiz öğrencilerle yaşanan iletişim sorunlarının engelli bireylerin eğitim sürecini zorlaştırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Okcu ve Sözbilir (2016), ortaokuldaki görme engelli öğrencilerin öğrenim sürecinde karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin öğrenme stillerinde bireysel farklılıklar olduğu; bazı öğrenciler dinleyerek, bazıları dokunarak, bazıları ise sosyal etkileşim süreçlerinde daha iyi öğrendikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Arslan vd. (2014), görme engellilerin istihdam, eğitim, sosyal aktiviteler ve ulaşılabilirlik gibi konularda yaşadıkları sorunları tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışmada, eğitim faaliyetleri ve rehabilitasyon merkezlerinin yetersizliği nedeniyle görme engellilerin toplumsal hayata entegrasyonunu zorlaştırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Engelli Bireylerin Eğitimi Süreçlerine Yönelik Türkiye Dışında Yapılan Araştırmalar

Tahiri (2023), görme engelli öğrencilerin Fas üniversitelerinde karşılaştıkları zorlukları ve engelleri belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, üniversite yönetimlerinin görme engelli öğrencilerin ihtiyaçlarına yeterince cevap veremediği ve gerekli rehberlik hizmetlerinin eksik olduğu; görme engelli öğrencilerin, sınavlarda yazacak gönüllü bulma zorluğu ve ders materyallerini anlamada yaşadıkları güçlükler gibi akademik zorluklarla karşılaştıkları; üniversite binalarının ve tesislerinin görme engelli öğrenciler için uygun olmadığı, sınıfların ve kütüphanelerin yeterince donanımlı olmadığı; öğretim üyeleri ve idari personelin yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaması nedeniyle görme engelli öğrencilerin sosyal zorluklar yaşadığı gibi sonuçlara ulaşmıştır.

Guanoluisa vd. (2022), görme engelli öğrencilerin ve öğretmenlerinin İngilizce öğretim ve öğrenim sürecine ilişkin algılarını incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, olumlu algılar olarak: görme engelli öğrencilerin, öğretmenlerinin ve sınıf arkadaşlarının desteği sayesinde İngilizce öğrenme sürecinde olumlu algıları oluştuğu, öğrencilerin, İngilizce öğrenmeye karşı olumlu tutumlar sergiledikleri; olumsuz algılar olarak ise: öğrencilerin, görme engelleriyle ve diğer faktörlerle ilgili öğrenme zorlukları yaşadıkları, özel öğretim kaynaklarının eksikliğinin öğrenmelerini olumsuz etkilediği; öğretim stratejileri ve materyalleri açısından: kabartmalı kartlar, büyük yazılı çalışma sayfaları ve Braille gibi materyallerin görme engelli öğrencilerin İngilizce öğrenmelerine yardımcı olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Amin vd. (2021), Malezya'daki görme engelli öğrencilerin yükseköğretim kurumlarındaki deneyimleri ve karşılaştıkları zorlukları belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli öğrencilerin mali zorluklar, toplumun görme engelli bireyler hakkındaki bilgi eksikliği ve olumsuz algılara sahip olmaları, bilgiye erişim, çevrim içi sistemler ve üniversite altyapısı konusunda zorluklar, görme engelli öğrencilerin akranları tarafından kabul ve destek görmemesi, görme engelli öğrencilerin derslere katılım, ödevlerin tamamlanması ve sınavlar gibi konularda zorluklar yaşadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Asamoah vd. (2018), Gana'daki görme engelli öğrenciler için kapsayıcı eğitim uygulayan ikinci kademe eğitim kurumunda, görme engelli öğrencilerin, engelli olmayan öğrencilerin ve öğretmenlerin kapsayıcı eğitim hakkındaki algılarını belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, kapsayıcı eğitimin, ayrımcılığı azaltarak görme engelli öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı ve sosyal kabulü teşvik ettiği; öğretmenlerin bir kısmının kapsayıcı eğitimi desteklerken, diğer bir kısmının yeterli eğitim ve kaynak eksikliği nedeniyle bu uygulamaya karşı çıktıkları; engelsiz öğrenciler ve bazı öğretmenlerin görme engelli öğrencilerine yönelik adil davranmadıkları gibi sonuçlara ulaşmışlardır.

Butler vd. (2017), Avustralya üniversitelerinde görme engelli öğrencilerin grafiksel materyallere erişimde yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, öğrencilerin grafik materyallere erişimde zorluklar yaşadığı ve bu durumun, öğrencilerin öğrenim deneyimlerini olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Eligi ve Mwantimwa (2017), Tanzanya'daki bir üniversitede görme engelli öğrencilerin öğrenimlerini desteklemek amacıyla bilgi ve iletişim teknolojisi olanaklarının erişilebilirliğini ve kullanılabilirliğini belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli öğrencilerin görüşlerine göre mevcut bilgi ve iletişim teknolojisi olanaklarının yetersiz olduğu ve ihtiyaçlarını karşılamadığı; bu durumun, öğrencilerin öğrenme süreçlerini olumsuz etkilediği; bilgi ve iletişim teknolojileri olanaklarının yeterli düzeyde sunulduğunda görme engelli öğrencilerin öğrenme süreçlerini desteklemede etkili olduğu ve öğrencilerin bağımsız öğrenme, ders notları alma ve geniş bir öğrenme materyali yelpazesine erişim gibi konularda da faydalı olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Gill vd. (2017), görme engelli öğrencilerin yükseköğretimde E-öğrenme yoluyla karşılaştıkları sorunları belirlemek ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmak amacıyla yapmış oldukları çalışmada, E-öğrenmenin, görme engelli öğrencilerin eğitimi için önemli bir fırsatlar sunduğu, ancak erişilebilirlik, kullanılabilirlik, etkinlik ve yeterlilik gibi bazı sorunun henüz çözülemediği sonucuna ulaşmışlardır.

Otyola vd. (2017), Uganda'daki iki üniversitede görme engelli öğrencilerin karşılaştıkları zorlukları belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli öğrencilerin derslerde not tutma ve okuma-yazma gibi konularda zorluklar yaşadıkları; Braille makinelerinin gürültüsü ve öğretim üyelerinin Braille dilini bilmemesi nedeniyle eğitim kalitesinin istenilen düzeyde olmadığına yönelik sonuçlara ulaşmışlardır.

Morelle (2016), Güney Afrika'daki iki anaokulunda görme engelli öğrencilerin karşılaştığı zorlukları ve bu öğrencilerin anaokulu müfredatına nasıl dâhil edildiklerini tanımlamak amacıyla yaptığı çalışmada, öğretmenlerin görme engelli öğrencilerin eğitimi sürecinde yeterince destek görmedikleri ve bu konuya yönelik eğitim almadıkları; öğrencilerin ebeveynlerinin çocuklarının eğitimine yeterince dâhil olmadığı; öğretim yöntemleri ve materyallerin görme engelli öğrencilere yönelik yeterince uyarlanmış olmadığı; sınıf ve okul alanlarının fiziksel ortamının henüz tam anlamıyla erişilebilir olmadığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Bocconi vd. (2007), görme engelli öğrencilerin eğitimde bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarını kullanırken karşılaştıkları erişilebilirlik ve kullanılabilirlik sorunlarını belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarını kullanırken çeşitli erişilebilirlik ve kullanılabilirlik sorunları yaşadığı, bu sorunların

öğrencilerin görme engelinin türüne göre değişiklik gösterdiği ve öğrencilerin öğrenme sürecini olumsuz etkilediği; görme engelli öğrencilerin farklı görme bozukluklarına sahip olduklarından dolayı farklı türde yardım ve destek gereksinimleri duydukları sonuçlarına ulaşmışlardır.

Tobin vd. (1997), görme engelli çocukların gelişimsel ve eğitimsel ihtiyaçlarını anlamak ve bu ihtiyaçları karşılamak için eğitim teknolojilerinin nasıl kullanılabileceğini belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli çocukların gelişiminin özellikle motor beceriler ve okuryazarlık gibi alanlarda görme eksikliğinden dolayı önemli ölçüde etkilendiği; görme engelli çocukların eğitiminde karşılaşılan zorlukları aşmak için eğitim teknolojilerinin önemli bir araç olduğu; görme engelli çocukların eğitim programlarının, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak tasarlanması gerektiği gibi sonuçlara ulaşmışlardır.

Görme Engelli Bireylere Yönelik Müzik Eğitimi ve Müzik Uygulamaları ile İlgili Türkiye'de Yapılan Lisansüstü Tezler

Arslan (2024), Güzel Sanatlar Liseleri'nde görme engelli keman öğrencilerinin başlangıç keman eğitiminde karşılaştıkları zorlukları belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, görme engelli öğrencilerin, kemanda duruş-tutuş, doğru teknikleri uygulama, yay kontrolü, notaların yerlerini tespit etme ve nota arşivi eksikliği gibi konularda zorluklar yaşadığı; öğretmenlerin ise, doğru teknikleri uygulama, yay tutma, kol kontrolünün öğretiminin yanı sıra öğrencilere yönelik zihinde canlandırma ve motivasyon gibi konularda zorluklar yaşadığı şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Yılmaz (2024), görme engelli bireylerin halk müziği eğitiminde karşılaştıkları sorunları ve Türkülerle Anadolu Bağlama Repertuvarı-1 kitabının Braille alfabesi ile yazımındaki sorunları belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, görme engelli öğrencilerin uygun çalışma ortamlarının eksikliği; kaynakların görme engelliler için erişilebilir formatlarda olmaması; ekran okuyucular, tarayıcılar, Braille monitörler ve yazıcılar gibi teknolojik yardımların, görme engelli bireylerin eğitimde daha bağımsız ve üretken olmalarını sağlamadığı; görme engelli öğrencilerin, müzik eğitiminde Braille alfabesiyle notaları öğrenmekte ve ezberlemekte zorlandığı şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Demirkol Yalçın (2023), Braille nota sistemi ile ezbere dayalı nota öğretim yönteminin görme engelli bireylerin başlangıç seviyesi keman öğrenimine etkisini belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, Braille nota sistemi ile verilen keman eğitiminin, görme engelli öğrencilerin keman performansını olumlu yönde etkilediği; öğrencilerin duruş-tutuş, sağ-sol el teknikleri, yay teknikleri ve müzikalite-performans boyutlarında gelişim gösterdiği; ezbere dayalı nota öğretim yöntemi uygulamasının öğrencilerin keman performansını geliştirdiği, ancak, Braille nota sistemi ile kıyaslandığında, bazı alanlarda daha az etkili olduğu; Braille nota

sisteminin, ezbere dayalı nota öğretim yöntemine kıyasla öğrencilerin müzikal yeteneklerini daha sistematik bir şekilde geliştirdiği şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Şahin (2023), müzik eğitimi anabilim dalında eğitim gören engelli öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunları ve bu süreçte öğretim elemanlarının görüşlerini belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, görme engelli olan öğrencilerin, eğitim sürecinde çeşitli zorluklar yaşadıkları; öğretim elemanlarının çoğunluğunun engelli öğrencilere yönelik yeterli eğitimi bulunmadığı; özel gereksinimli öğrenciler için özel programlar ve materyaller eksik olduğu; sınıf ortamlarının görme engelli olan öğrencilere uygun şekilde düzenlenmediği; öğretim elemanlarının, engelli öğrencilerin eğitim sürecinde öğretim ve iletişim açısından zorluklar yaşadıkları şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Toyran (2021), mesleki müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin materyal sorunlarını tespit etmek ve bu öğrencilere yönelik eğitim materyali oluşturmak amacıyla yapmış olduğu çalışmada, görme engelli öğrencilerin derslerine giren öğretim elemanlarının, Braille yazı sistemini bilmedikleri ve derslerde görme engelli öğrencilerden yardım aldıkları; görme engelli öğrencilerin Braille yazı sistemiyle yazılmış materyallere erişimde maddi imkânsızlıklar nedeniyle zorluk yaşadıkları; Braille yazı sistemini okuyup yazmaya yarayan teknolojik cihazların maliyetinin yüksek olması nedeniyle öğrencilerin bu cihazlara erişemediği; eğitimde fırsat eşitliği ilkesine rağmen, görme engelli öğrencilerin bu ilkeye tam olarak erişemediği şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Yazar (2021), Türkiye'deki müzik öğretmeni yetiştiren okullarda lisans düzeyinde eğitim almış olan görme engellilerin aldıkları müzik eğitimi sürecinde yaşadıkları sorunları ve ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, Braille materyal eksikliğinden kaynaklı sorunların yaşandığı; görme engellilerin Braille notalarını okuyamaması sebebiyle hızlarının düşmesi ve teorik derslerde tahtaya yazılmış olanları seslendiremedikleri için işitme, armoni gibi derslere etkin katılımda zorlandıkları; ayrıca, sınavlarda öğrencilerin okuyup yazacak birer yardımcıya ihtiyaç duyduğu şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Adıyaman (2020), Türkiye'deki üniversitelerde müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin flüt eğitiminde karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, görme engelli öğrencilerin, flüt çalarken dudak ve duruş pozisyonlarında zorluk yaşadıkları; öğrencilerin Braille nota bilgisinin yetersiz düzeyde olduğu ve bu durumun eğitim sürecini yavaşlattığı; öğrencilerin, eserleri kayıttan dinleyerek çalıştıkları için ders tempoları yavaşlama olduğu; Flüt eğitimi veren öğretmenlerin, görme engelli öğrencilere yönelik özel eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Ayaz (2020), görme engelli bireyler için müziksel okumaya yönelik müzik Braille alfabesi ile uyumlu bir araç tasarlamak amacıyla yapmış olduğu çalışmada, mevcut Braille tuş dizilimlerini temel alarak kullanıcıların daha önceden edinmiş oldukları alışkanlıklarından faydalanmayı hedeflemiştir. Tasarlanan araç tonalite, nota değerleri ve süreleri, sus işaretleri, ölçü rakamları ve işaretleri ve daha birçok temel müzik Braille hücrelerini titreşim uyaranlı olacak şekilde yansıtmaktadır. Tasarlanan aracın test aşamasında görebilen 40 kişi ile görme engelli fakat müzik Braille bilen 8 kişinin müzik Braille testleri yapılarak kabartma yazı ile okuma hızları karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda ise Perkins Braille kullanan kişilerin kullanmayanlara oranla Braille'ye daha kolay adapte olduklarını ve hızlı okuma yapabildikleri sonucuna ulaşmıştır.

Çağlarca (2019), müziğin görme engelli bireylerin kaygı durumları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, müzik derslerinden önce ve sonra görme engelli öğrencilerin durumluk kaygı düzeylerinde düşüş, sürekli kaygı düzeylerinde ise artış gözlendiği; Hem durumluk kaygı hem de sürekli kaygı (düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu; durumluk kaygı ile sürekli kaygı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu; görme engelli öğrencilerin müzik dersleri ile kaygı seviyelerinin anlamlı derecede azaldığı şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Satılmış (2019), üniversitelerde mesleki müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin piyano eğitiminde karşılaştıkları sorunları belirlemek ve bu sorunlara yönelik çözüm yollarını bulmak amacıyla yapmış olduğu çalışmada, görme engelli öğrencilerin, Braille alfabesiyle yazılmış müzik kaynaklarına erişimde zorluklar yaşadığı; piyano ders sürelerinin yetersiz olduğu ve eğitim yaklaşımının görme engelli öğrencilere uygun olmadığı şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Özel (2018), görme engellilerin müzik eğitiminde Braille nota kullanımının, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'deki durumunu tespit etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, Amerika Birleşik Devletleri'nde görme engellilerin müzik eğitiminde Braille nota kullanımı yaygın olduğu ve bu konuda yeterli kaynak ve destekleyici kurumların bulunduğu; Türkiye'de ise bu kullanım yaygın olmadığı ve kaynakların yetersiz düzeyde olduğu; Amerika Birleşik Devletleri'nde görme engellilerin eğitimine yönelik yasal düzenlemeler ve uygulamalar istikrarlı bir şekilde yürütüldüğü, Türkiye'de ise yasal düzenlemelere rağmen eğitimde büyük aksaklıklar yaşandığı; Türkiye'de görme engellilerin, Braille notalarına erişimin sınırlı olduğu şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Karaman (2016), görme engelliler okullarında uygulanan müzik dersi öğretim programının ve ders içi etkinliklerin uygulanışına ilişkin öğretmen görüşlerinin ne olduğunu

belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, katılımcı öğretmenlerin görme engellilerle ilgili özel bir eğitim almadıkları; görme engelliler için uygun bir müzik dersi öğretim programının olmadığı, mevcut kılavuz kitapların görme engelliler için uygun olmadığı; öğretmenlerin, ders içi etkinlikleri kendilerinin hazırladığını ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenlediklerini şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır

Baydağ (2013), görme engelli bireylerin sosyalleşme sürecinde verilen müzik eğitiminin etkilerini amacıyla yapılmış olduğu çalışmada, müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin müzikal motivasyon ve müziksel ilgi düzeylerinde olumlu artış olduğu; müzik eğitimi alan öğrencilerin sosyalleşme süreçlerinde, müzik eğitimi almayan öğrencilere göre daha olumlu gelişmeler olduğu şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Akpınar (2012), Türkiye'deki görme engelli ilköğretim okullarında Braille işaret sisteminin uygulanabilirliğini incelemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, Braille işaret sistemi ile ilgili kaynak ve dokümanların yetersiz olduğu; haftalık ders saatinin yetersiz olduğu ve artırılması gerektiği; müzik öğretmenlerinin görme engelli öğrencilere eğitim verme konusunda eksikliklerinin olduğu ve buna yönelik özel eğitim almaları gerektiği şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Doğar (2004) görme engelli müzik öğretmenlerinin mesleki süreçte karşılaştıkları sorunları kendi görüşleri doğrultusunda incelemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, müzik öğretmenlerinin genellikle insanların ön yargılı olmasından rahatsız oldukları, öğrenci merkezli olan etkinliklerde etkin görev alamama ve eğitim-öğretim araçlarından istedikleri düzeyde faydalanamama şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Görme Engelli Bireylere Yönelik Müzik Eğitimi ve Müzik Uygulamaları ile İlgili Türkiye'de Yapılan Araştırmalar

Küçükgökçe (2024), görme engelli bireylerin müzik eğitimine yönelik materyal eksikliklerini gidermek ve sözel deşifre becerilerini geliştirmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, Braille nota yazısı kullanarak 4 makam ve 24 etüt içeren bir eğitim programı hazırlamış ve bu programın, görme engelli bireylerin müzik eğitim kalitesini artırarak sözel deşifre becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Topaloğlu (2023), görme engelli bireylerin müzik eğitimi konusunda yazılmış lisansüstü tezleri incelemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, incelenen tezlerde çıkan sonuçların: gören öğrenciler için hazırlanan öğretim programlarının görmeyen öğrenciler için değiştirilmeden uygulanmasının büyük sorunlar oluşturduğu; haftalık 1 saatlik ders süresi yetersiz kaldığı; öğretmenlerin özel eğitim konusunda hizmet içi eğitim kursu alması gerektiği ve Braille alfabesi ile basılmış kaynakların yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Doğan ve Nart (2023), görme engelli müzik öğretmenleri ve öğretmen adaylarının ulusal marşların piyano eşliklerine erişimini kolaylaştırmak amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli müzik öğretmeni adaylarının ve öğretmenlerin Braille nota materyallerine erişimde zorluklar yaşadıkları şeklindeki sonuçlara ulaşmışlardır.

Urhan ve Alpaslan (2023), 2008-2021 yılları arasında müzik yetenek sınavına giren görme engelli bireylerin yaşadığı sorunları belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli öğrencilerin, müzik yetenek sınavlarına başvuru sürecinde web sayfalarının erişilebilirliği ve kampüse erişim konularında sorunlar yaşadıkları; yazılı sınavlarda, sınavların görme engellilere uyarlanmış olmaması, ek süre verilmemesi ve teknolojik ekipman sağlanamaması gibi sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Ermiş ve Kapçak (2022), Türkiye'de müzik eğitimi alanında görme engelli öğrenci ve öğretmenlere yönelik yapılan akademik çalışmaları incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli öğrenci ve öğretmenlere yönelik doktora düzeyinde herhangi bir çalışmaya yapılmadığı; çalışmaların yüksek lisans düzeyinde olduğu; 2019-2020 yıllarında bu alanda yapılan çalışmaların sayısında belirgin bir artış olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çağlak ve Şentürk (2020), görme engelli müzik öğretmenlerinin eğitim öğretim sürecinde karşılaştıkları materyal ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli müzik öğretmenlerinin, sınıf yönetimi, ölçme değerlendirme, oyun dans ve materyal konularında dezavantajlı oldukları; ortaokul ve lise müzik dersleri için Braille yazı sistemine göre hazırlanmış öğretmen kılavuz kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarına ihtiyaç duydukları; akıllı tahtaların ve bilgisayarların görme engelli öğretmenler için uygun hâle getirilmesi gerektiği şeklindeki sonuçlara ulaşmışlardır.

Karatağ (2020), zihinsel engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, müzik derslerinde kullanılan araç-gereçlerin yetersizliği ve bazı araçların zihinsel engelli öğrenciler için uygun olmadığı; öğrencilerin öğrenme düzeylerindeki farklılıklar ve kişisel özellikleri nedeniyle herkese aynı etkinliklerin yapılamaması; müzik eğitimi ile ilgili yeterli kaynak ve kitap olmaması, müzik öğretmenlerinin özel eğitim alanında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaması gibi sorunlar yaşandığı sonucuna ulaşmıştır.

Bağrıyanık (2019), mesleki müzik eğitimi alan görme engelli üniversite öğrencilerin piyano eğitiminde yaşadıkları sorunları tespit etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, görme engelli öğrencilerin, Braille alfabesiyle yazılmış müzik kaynaklarına erişimde büyük zorluklar yaşadığı; piyano dersleri için ayrılan sürelerin yetersiz olduğu; üniversitelerde piyano eğitimi yaklaşımlarının görme engelli öğrencilere uygun olmadığı; öğrencilerin çoğu öğretim

elemanlarıyla olumlu ilişkiler kurarken, bazılarının iletişimde sorunlar yaşadığı gibi sonuçlara ulaşmıştır.

Sazlı ve Yılma Şakalar (2018), görme engelli müzisyenlerin karşılaştıkları zorlukları ve bu zorlukların üstesinden gelmek için kullandıkları yöntemleri belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, Profesyonel olarak beste yapan görme engelli müzisyenlerin Braille nota yazım sistemini kullanmadığı; Müzisyenlerin Sibelius, Lime, Cakewalk, Sonar ve Sound Forge gibi dijital programları kullandıkları, ancak bu programların ekran okuyucularla uyumlu olması gerektiği; Türkiye'de bu programları kullanma konusunda profesyonel destek mekanizmalarının eksik olduğu ve bu konuda eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerektiği şeklindeki sonuçlara ulaşmışlardır.

Pirgon ve Babacan (2013), görme engelli bir öğrencinin piyano eğitim sürecini ve bu süreçte karşılaşılan zorlukları belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, öğretim elemanlarının görme engellilere yönelik özel bir eğitim almadıkları; öğrencinin kaynak edinmede güçlükler yaşadığı; teknolojik imkânlardan faydalanamaması nedeniyle zaman ve enerji kaybı yaşadığı; öğrencinin bedenini görsel olarak imgeleyemediği için piyanoda duruş problemleri yaşadığı ve bu durumun çalışma tekniklerini uygulamada sıkıntı yarattığı; öğrencinin motivasyonunu yüksek tutmak için sürekli bir desteğe ihtiyaç duyduğu ve öğretim elemanlarının bu süreçte psikolojik destek sağladığı şeklindeki sonuçlara ulaşmışlardır.

Görme Engelli Bireylere Yönelik Müzik Eğitimi ve Müzik Uygulamaları ile İlgili Türkiye Dışında Yapılan Makaleler

Pino (2022), görme engelli öğrencilerin müzik eğitimine katılımına yönelik müzik öğretmenlerinin algılarını belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, müzik öğretmenlerinin lisans sürecinde almış oldukları eğitimin, görme engelli öğrencilere yönelik müzik öğretiminde yetersiz olduğu tespitiyle, öğretmenlere yönelik mesleki gelişim amacıyla hizmet içi eğitim vermiştir. Araştırmada, hizmet içi eğitim sürecinde kullanılan kaynak ve yöntemlerin, öğretmenlerin kapsayıcı müzik eğitimi konusunda kendilerini daha hazırlıklı hissetmelerine yardımcı olduğu; öğretmenlerin, öğrendiklerini sınıf ortamına uygulayabildiği ve mesleki gelişimlerine katkıda bulunduğu şeklindeki sonuçlara ulaşılmıştır.

Pino ve Viladot (2019), görme engelli öğrencilerin müzik eğitimine katılımlarını sağlamak için gerekli olan öğretim-öğrenim kaynakları ve uzman desteğinin önemini belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli öğrencilerin müzik eğitiminde kullanılan öğretim-öğrenim kaynaklarının (stratejiler, uyarlamalar ve materyaller) büyük önem taşıdığı; uyarlamaların, görme engelli öğrencilerin sınıfta aktif katılımını sağlamak için gerekli olduğu; öğretmenlerin, görme engelli öğrencilerin müzik eğitimine katılımlarını sağlamak için

yeterli eğitime sahip olmaları ve uzman merkezlerden destek almaları gerektiği şeklindeki sonuçlara ulaşmışlardır.

Gorbunova & Govorova (2018) görme engelli bireylere müzik sanatının bilgisayar teknolojileri ile öğretmenin etkisini belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, bilgisayar teknolojilerinin müzik eğitiminde kullanılmasının hem sağlık açısından kısıtlı olan engelli bireyler için hem de bu alanda eğitmenlik yapan müzik öğretmenleri için oldukça önemli olduğunu ve bireylerin ufkunu genişlettiği; öğretmenlerin pedagoji bilgilerinin gelişmesi açısından faydalı olduğu; bilgisayar teknolojilerinin görme engelli bireylerin yaratıcılığını ortaya çıkarmada etkili bir araç olduğu şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Ball (2017), görme engelli öğrencilerin yüksek müzik eğitimindeki deneyimlerini araştırmak amacıyla yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin deneyimlerini büyük ölçüde etkileyen tutumsal sorunlar olduğu; öğrencilerin verimli bir şekilde eğitim alabilmeleri için erişilebilir materyaller ve görsel temelli çalışma alanlarında düzenlemeler yapılması gerektiği şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

Parker ve Draves (2017), görme engelli iki müzik eğitimi öğrencisinin staj deneyimlerinde yaşadıkları zorlukları belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli öğretmen adaylarının, müzik notalarına erişimde zorluklar yaşadıkları; toplumun görme engelli bireylere yönelik tutumlarının, öğretmen adaylarının mesleki kimliklerini ve öğretmenlik deneyimlerini şekillendirdiği; öğretmen adaylarının, müzik öğretmeni rolünü üstlenirken çeşitli zorluklarla karşılaştıkları ve bu durumun mesleki kimliklerini olumsuz yönde etkilediği şeklindeki sonuçlara ulaşmışlardır.

Baker & Green (2016), görme engelli müzisyenlerin eğitim, pedagojik uygulamalar ve nota kullanımı konusundaki deneyimlerini belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, görme engelli öğrencilerin ihtiyaçlarına yanıt verebilme konusunda öğretmenlerin hazırlıklı olması gerektiği; öğretmenlerin esneklik göstermesi ve farklı görme koşullarına göre dersleri uyarlaması gerektiği; öğrencilerin Braille nota yazımına erişimde zorluk yaşadıkları gibi sonuçlara ulaşmışlardır.

Baker (2014), görme engelli müzisyenlerin engelleri ve müzik eğitimine erişimlerini belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, görme engelli müzisyenler için nota okuma (basılı veya Braille formatında) ve bu konuda uzman eğitmenlere erişimde zorluk yaşadıkları; müzisyenlerin, müzikal katılım ve eğitimde toplumsal ve eğitimsel dâhil olmanın önemini vurgulanmış, ancak bu katılımın sağlanmasında çeşitli zorluklar yaşandığı şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan durum çalışması-bütüncül çoklu durum-deseni kullanılmıştır. Durum çalışması deseni, güncel bir durum ya da olgunun kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışıldığı, durum ya da olgu ile içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin olarak belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemidir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bütüncül çoklu durum deseni ise bütüncül olarak algılanabilecek durumun kendi içerisinde bütüncül olarak ele alınması ve daha sonra birbirleriyle karşılaştırılmasıdır. Bu araştırma, Türkiye'de görme engelliler okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin ders sürecinde yaşadıkları sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik uygulamalarının neler olduğuna yönelik görüşleri kendi içerisinde bütüncül olarak ele alınarak ve bu görüşlerin birbirleriyle karşılaştırılacak olmasından dolayı durum çalışması desenlerinden bütüncül çoklu durum desenine göre tasarlanmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarının seçilmesinde, nitel araştırma uygulamalarında kullanılan amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk vd. 2009). Araştırmada yer alacak katılımcı öğretmenlerin seçiminde araştırmacı tarafından belirlenen temel ölçüt, Türkiye'de görme engelliler okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin seçilmesidir.

Katılımcı Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine Ait Bilgiler

Araştırma kapsamında öğretmenlere uygulanan görüşme formunda öncelikle öğretmenlerin kişisel bilgilerine ait sorular yer almaktadır. Öğretmenlere cinsiyeti, yaşı, mezuniyet bilgileri ve öğrenim düzeyleri sorulmuştur. Görüşme yapılan 13 müzik öğretmenine form sıralamasına göre Ö1, Ö2,…,Ö13 kodları verilmiştir.

Araştırmanın katılımcı grubunu 2023-2024 eğitim öğretim yılının bahar yarıyılında Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan 13 müzik öğretmeni oluşturmuştur. Katılımcı grupta yer alan müzik öğretmenlerinin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. *Araştırmanın Katılımcı Grubunda Yer Alan Müzik Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler*

Özellikler	Yaş Aralığı	f	%
Yaş	28-33	2	15
	34-39	3	23
	40-45	4	31
	46-51	1	8
	55 ve üzeri	3	23
	Toplam	13	100
Cinsiyet	Kadın	4	31
	Erkek	9	69
	Toplam	13	100
Mezun olunan lisans programı türü	Eğitim fakültesi	7	54
	Güzel Sanatlar Fakültesi	4	31
	Konservatuvar	2	15
	Toplam	13	100
Öğrenim durumu	Lisans	8	62
	Yüksek lisans	4	31
	Doktora	1	8
	Toplam	13	100
Mesleki süre	1-4 yıl	6	46
	10-15 yıl	3	23
	15-19 yıl	1	8
	20 yıl ve üzeri	3	13
	Toplam	13	100

Tablo 1'de "araştırmanın katılımcı grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerine yönelik bilgiler yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, öğretmenlerin 2'sinin 28-33 (%15) yaş aralığında, 3'ünün 34-39 (%23) yaş aralığında, 4'ünün 40-45 (%31) yaş aralığında, 1'inin 46-51(%8) yaş aralığında ve 3'ünün (%13) 55 ve üzeri yaş aralığında olduğu; 4'ünün kadın (%31) 9'unun erkek (%69) olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin mezun oldukları lisans programı türünün Eğitim Fakültesi 7 (%54), Güzel Sanatlar Fakültesi 4 (%31), Konservatuvar 2 (%15) olduğu; öğrenim durumlarının lisans mezunu 8 (%62), yüksek lisan mezunu 4 (%31) ve doktora mezunu 1 (%8) olduğu; mesleki sürelerinin ise 1-4 yıl arası 6 (%46), 10-15 yıl arası 3 (%23), 15-19 yıl arası 1 (%8), 20 yıl ve üzeri olanların 3 (%13) şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, görme engelliler okullarındaki öğrencilerin müzik dersinde yaşadıkları sorunlara yönelik görüşlerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, esneklik açısından iki uç olan yapılandırılmış görüşmeler ile yapılandırılmamış görüşmeler arasındaki görüşmelerdir (Karasar, 2009). Görüşme formunun oluşturulmasında iç geçerliği sağlamak

için, ilgili alan yazın taranarak ve araştırmanın amacı dikkate alınarak çalışma kapsamında sorulmasının uygun olacağı düşünülen bir soru havuzu oluşturulmuştur.

Soruların oluşturulması sürecinde sorulacak sorunun açık, anlaşılır, tarafsız, çok boyutlu olmayan, veri kaynağını oluşturan katılımcılardan veri elde etme niteliği olan sorular olmasına, seçenek ve derinlik içermesine dikkat edilmiştir (Karasar, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Sorulması planlanan soruların içerik açısından araştırmanın amacına ve nitel araştırma yöntemine uygunluğu müzik eğitimi ve özel eğitim alanında yetkili akademisyenlerden uzman görüşü alınarak yeniden düzenlenmiştir.

Süreç

Araştırma sürecinde izlenen aşamalar Şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 1. *Araştırmanın Uygulama Basamakları*

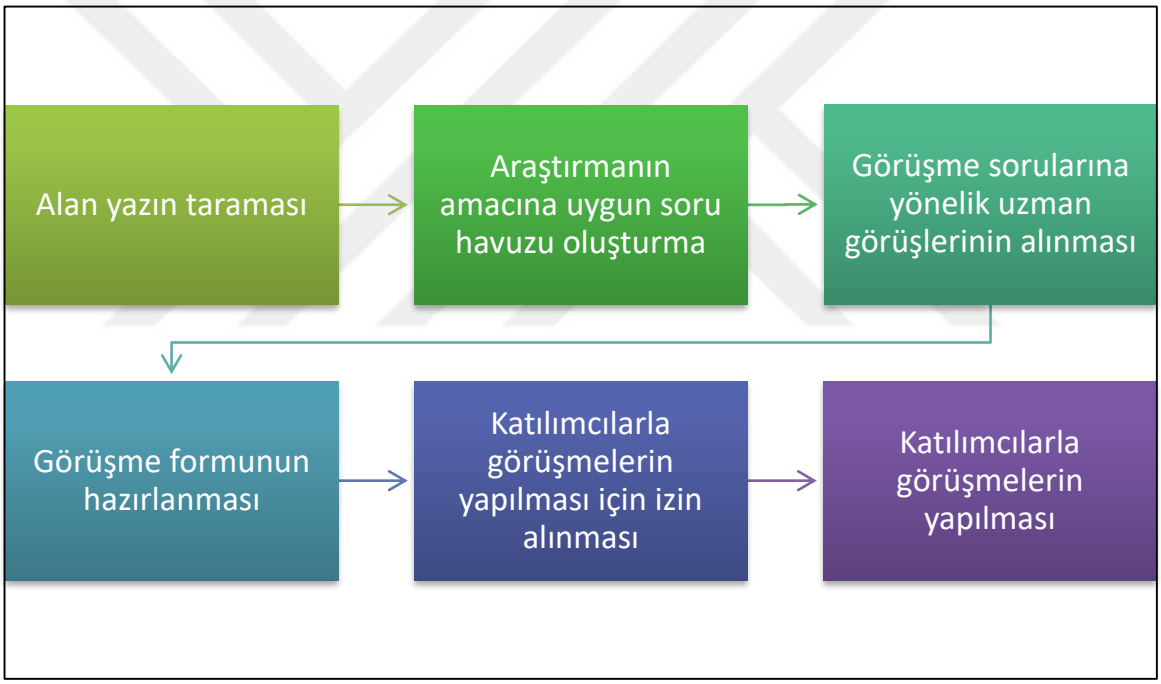

Etik İşlemler

Araştırmanın izni, Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı'ndan alınmıştır (25.02.2024 tarihli ve E-44083104194-2400071148 sayılı belge) Ek1.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz tekniğine göre analiz edilmiştir. Betimsel analiz, araştırma verilerinin önceden belirlenmiş olan temalara göre özetlenip yorumlandığı, görüşme yapılan bireylerin görüşlerini dikkat çekecek bir şekilde yansıtmak amacıyla sık sık doğrudan alıntıların kullanıldığı ve elde edilen sonuçların neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde yorumlandığı analiz tekniğidir. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmacı Rolü

Araştırmacı, müzik öğretmenliği programında lisans eğitimi almış ve aynı programda yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Araştırmacının kendisinin de görme kaybı yaşadığından dolayı görme engelli bireylerin müzik eğitimi sürecinde yaşadıkları sorunlara empatik yaklaşım sergileyebilecek nitelikte bir müzik öğretmenidir. Bu durumun araştırma sürdürülmesine yönelik olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmacı, alan uzmanları ile bağlantı kurmak, görüşme yapılacak öğretmenlere ulaşmak, araştırma sürecinde kullanılacak tüm veri toplama araçlarının uygulanmasını sürecinde aktif rol almıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bu araştırma sürecinde alınacak güvenirlik önlemleri; çalışmaya başlanmadan önce katılımcılara araştırmanın baştan sona tüm süreci hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Veri toplama araçlarının güvenirlik hesaplamaları belirtilmiştir. Veri toplama sırasında ses kayıt cihazı kullanılarak veri kaybı önlenmeye çalışılmıştır. Veriler arasında tutarlılık kontrol edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, problem cümlesine dayalı oluşturulan sorulara ilişkin katılımcı öğretmenlerin görüşlerinin analiz edilmesi sonucu ortaya çıkan bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımlar Sınıf Düzeyleri Açısından Uygun mu?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 2. *Kazanımların Öğrenci Sınıf Düzeyi Açısından Uygunluğuna ve Gerçekleşmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri*

	Kategoriler	Öğretmen Kodu	F
Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını sınıf düzeyleri açısından uygun bulma durumları	Uygun	Ö1, Ö3, Ö4, Ö11, Ö12, Ö13	6
	Kısmen uygun	Ö6, Ö8	2
	Uygun değil	Ö2, Ö5, Ö7, Ö9, Ö10	5
		Toplam	13
Müzik dersi kazanımlarının gerçekleşmemesinin nedenlerine yönelik nedenler	Kitaplardaki kazanımların görme engellilere uygun olmayışı	Ö5, Ö7, Ö6	3
	Müzik kitaplarının eksikliği	Ö5,	1
	Çalgı eksikliği	Ö5,	1
	Materyal eksikliği	Ö5,	1
		Toplam	6

Tablo 2'de öğretmenlerin görme engelliler okullarındaki müzik dersi programında yer alan kazanımların öğrencilerin sınıf düzeylerine uygun bulma durumlarına ve kazanımların gerçekleşmemesinin nedenlerine yönelik görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını sınıf düzeyleri açısından uygun bulanların (f=6); kısmen uygun bulanların (f=2); uygun bulmayanların ise (f=5) şeklinde olduğu görülmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarının gerçekleşmemesinin nedenlerinin "Kitaplardaki kazanımların görme engellilere uygun olmayışı" (f=3), "Müzik kitaplarının eksikliği" (f=1), "Çalgı eksikliği" (f=1) ve "Materyal eksikliği" (f=1) olduğu yönünde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin görme engelliler okullarındaki müzik dersi programında yer alan kazanımların, öğrencilerin sınıf düzeylerine uygun bulma durumlarına ve kazanımların gerçekleşmemesinin nedenlerine yönelik görüşlerinin bazıları şu şekildedir;

"Uygun değil; çalıştığım okulda çoğu okulda olduğu gibi materyal eksikliği var çocuklar istediği herhangi bir müzik kitabına ulaşamıyor maalesef brail alfabesi olmayan

kitaplardan bulup yazılması zaman kaybetmekte ve tabii ki enstrüman çeşitli enstrümanların olamaması durumu vardır." (Ö5)

"Nota işaretleri ve yazısı okuma ve yazma ile ilgili engel teşkil eden kazanımlar mevcut. Teorik altyapı oluşturmayı zorlaştıran kazanımlara örnek olarak "kendi oluşturduğu iki ölçülük bir ezgi yazar." Birebir olmamakla birlikte benzer birçok kazanım mevcuttur. Zaten görme engelliler için farklı bir müfredat da uygulanmamaktadır." (Ö7)

"Kısmen uygun; Kazanımlar uygun fakat kazanımlar için kullanılan dilin görme yetersizliğine uygun olması gerekmektedir. Altıncı sınıf müzik dersi kazanımlarından birini örnek verecek olursak, temel müzik yazı ve ögelerini kullanır kazanımına dair etkinlik içeriğinde "Çemberimde gül oya türküsündeki uzatma bağlarını tespit edip renkli kalemle işaretler." yazmaktadır. Bu tip bir dil görme yetersizliğine sahip öğrencilerin becerilerinden habersiz bir dildir." (Ö6)

"Kazanımlar sınıf düzeylerine göre görmeyen öğrenciler için de uygun elbette." Ö12

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımlar Açık ve Anlaşılır mı?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 3. *Kazanımların Açık ve Anlaşılırlığına Yönelik Öğretmen Görüşleri*

	Kategoriler	Öğretmen kodları	F
Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını açık ve anlaşılır bulma durumları	Açık ve anlaşılır	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13	10
	Kısmen açık ve anlaşılır	Ö8	1
	Açık ve anlaşılır değil	Ö2, Ö11	2
		Toplam	13
Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını açık ve anlaşılır bulmadığı konular	Kazanımların görme engelli öğrencilere uygun olmayışı	Ö2	1
	Türk müziği makamları	Ö8	1
	Braille nota sistemi	Ö11	1
		Toplam	3

Tablo 3'de öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını açık ve anlaşılır bulma durumlarına yönelik görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını açık ve anlaşılır bulanların (f=10); kısmen açık ve anlaşılır bulanların (f=1); açık ve anlaşılır bulmayanların ise (f=2) şeklinde olduğu görülmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını açık ve anlaşılır bulmadığı konuların "Kazanımların görme engelli öğrencilere uygun olmayışı" (f=1), "Türk müziği makamları" (f=1), "ve "Braille nota sistemi" (f=1) olduğu yönünde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını açık ve anlaşılır bulma durumlarına ve hangi kazanımları açık ve anlaşılır bulmadıklarına yönelik görüşlerinin bazıları şu şekildedir;

Açık ve anlaşılır. (Ö1, Ö3, Ö4, Ö5)

"Kısmen açık ve anlaşılır. Makamlar konusu çok anlaşılır değil. (Ö8)

"Açık ve anlaşılır değil; Hiçbir kazanım görme engellilere yönelik değil." (Ö11)

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Öğrencilerin Müzikal Gelişimi Açısından Önemi Nedir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 4. *Kazanımların Öğrencilerin Müzikal Gelişimi Açısından Önemine Yönelik Öğretmen Görüşleri*

	Kategoriler	Öğretmen kodları	F
Öğretmenlerin görme engelliler okullarındaki müzik dersi programında yer alan kazanımları çocukların müzikal gelişimi açısından önemli bulma durumları	Önemli	Ö1, Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12	8
	Kısmen önemli	Ö4	1
	Önemli değil	Ö2, Ö7, Ö10, Ö13	4
		Toplam	13

Tablo 4'te "Kazanımları çocukların müzikal gelişimi açısından önemli buluyor musunuz?" sorusuna yönelik öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını önemli bulanların (f=8); kısmen önemli bulanların (f=1); önemli bulmayanların ise (f=4) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını önemli bulma durum ve nedenlerine yönelik görüşlerinin bazıları şu şekildedir;

"Önemli buluyorum. Verilen şarkıları ses ve ritimsel olarak doğru söyleme becerisi kazanıyorlar. Çalgı eğitiminde nota bilgi ve becerilerini doğru kullanma ve geliştirme yetisini geliştiriyorlar." (Ö3)

"Bazılarını önemli buluyorum. 'İstiklâl Marşı'nı doğru söyler.', 'Temel müzik yazı ve öğelerini kullanır.' kazanımlarını önemli buluyorum."(Ö4)

"Hayır yeterli bulmuyorum. Tek tip bir müzik kültürü oluşturmaya yönelik oldukça sığ ve dünya müziklerine yeterli önem verilmeyen bir müfredat olduğunu düşünüyorum. Doğal olarak görme engelliler bazında mantıklı bir kazanım olduğunu söylemem mümkün değil". (Ö10)

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Gerçekleşme Durumu Nedir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 5. *Kazanımların Gerçekleşme Durumuna Yönelik Öğretmen Görüşleri*

	Kategoriler	Öğretmen kodları	F
Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını öğrenciler tarafından öğrenilebilir bulma durumları	Tümü öğrenilebilir	Ö1	1
	Büyük ölçüde öğrenilebilir	Ö3, Ö6, Ö9, Ö11, Ö13	5
	Yarı yarıya öğrenilebilir	Ö4, Ö5, Ö8, Ö12,	4
	Çok azı öğrenilebilir	Ö7, Ö10	2
	Öğrenilemez	Ö2	1
		Toplam	13

Tablo 5'de "Kazanımların öğrenciler tarafından gerçekleşme durumu nedir?" sorusuna yönelik öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarının öğrenciler tarafından öğrenilme durumlarına yönelik görüşlerinin "Tümü öğrenilebilir" (f=1); "Büyük ölçüde öğrenilebilir" (f=5); "Yarı yarıya öğrenilebilir" (f=4); "Çok azı öğrenilebilir" (f=5) ve "Öğrenilemez" (f=1) şeklinde olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarının öğrenilme durumuna yönelik görüşlerinin bazıları şu şekildedir;

"Tümü öğreniliyor." (Ö1)

"Büyük ölçüde öğreniliyor." (Ö3)

"Yarı yarıya öğreniliyor." (Ö12)

"Çok azı öğreniliyor." (Ö7)

"Hiç öğrenilmiyor." (Ö2)

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımlar Gerçekleşmediğinde Öğretmenlerin Yaptığı Uygulamalar Nedir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 6. *Kazanımların Gerçekleşmesine İlişkin Yapılan Uygulamalara Yönelik Öğretmen Görüşleri*

	Kategoriler	Öğretmen kodları	F
Öğretmenlerin müzik dersi kazanımların öğrenilmesine yönelik uygulamaları	Tekrar yapma	Ö1, Ö3, Ö8, Ö9, Ö13	5
	Örnek şarkılar dinletme	Ö5, Ö8,	2
	Uygun örneklendirme ve gösterip yaptırma	Ö10, Ö5	2
	Farklı müzik ve oyun etkinlikleri uygulama	Ö7	1
	Merak duygusu uyandıracak şekilde kazanıma ilişkin sorular sorma	Ö6	1
	Kazanım konusunu öğrenci düzeyine uyarlama	Ö11	1
	Önceki kazanımlarla ilişkilendirme	Ö12	1
	Kendi yazdığı kitaptan kazanımlar bulma	Ö1	1
		Toplam	13

Tablo 6'da "Kazanımlar öğrenciler tarafından öğrenilemediğinde nasıl bir uygulama yapıyorsunuz?" sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, öğretmenlerin müzik dersi kazanımların öğrenilmesine yönelik uygulamalarının "Tekrar yapma" (f=5); "Örnek şarkılar dinletme" (f=2); "Uygun örneklendirme ve gösterip yaptırma" (f=2); "Farklı müzik ve oyun etkinlikleri uygulama" (f=1); "Merak duygusu uyandıracak şekilde kazanıma ilişkin sorular sorma" (f=1); "Kazanım konusunu öğrenci düzeyine uyarlama" (f=1); "Önceki kazanımlarla ilişkilendirme" (f=1) ve "Kendi yazdığı kitaptan kazanımlar bulma" (f=1) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarının öğrenilmesine ilişkin yaptıkları uygulamalara yönelik görüşlerinin bazıları şu şekildedir;

"Kendi kitabımdan yola çıkarak yeni kazanımlar bularak." (Ö2)

"Ders esnasında öğrenilememiş ise, öncelikle öğretmek istediğim konuyu ve önemini onlara anlatarak onlarda merak duygusu uyandıracak şekilde kazanıma ilişkin sorular sorup yönlendirmelerde bulunuyorum." (Ö6)

"Öğrencinin seviyesine indirgeme yapmak durumunda kalınıyor." (Ö11)

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Ölçülebilme Durumu Nedir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 7. *Kazanımların Ölçülebilme Durumuna Yönelik Öğretmen Görüşleri*

	Kategoriler	Öğretmen kodları	F
Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarının ölçülebilir bulma durumları	Tümü ölçülebiliyor	Ö1	1
	Büyük ölçüde ölçülebiliyor	Ö3, Ö6, Ö9, Ö12, Ö13	5
	Yarı yarıya ölçülebiliyor	Ö4, Ö5, Ö10	3
	Çok azı ölçülebiliyor	Ö7, Ö8, Ö10	3
	Ölçülemiyor	Ö2	1
		Toplam	13

Tablo 7'de "Kazanımların sınavlarda ölçülebilme durumu nedir?" sorusuna yönelik öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarının ölçülebilme durumlarına yönelik görüşlerinin "Tümü ölçülebiliyor" (f=1); "Büyük ölçüde ölçülebiliyor" (f=5); "Yarı yarıya ölçülebiliyor" (f=3); "Çok azı ölçülebiliyor" (f=3) ve "Ölçülemiyor" (f=1) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarının ölçülebilme durumuna yönelik görüşlerinin bazıları şu şekildedir;

"Tümü ölçülebiliyor." (Ö1)

"Büyük ölçüde ölçülebiliyor." (Ö9)

"Yarı yarıya ölçülebiliyor." (Ö5)

"Çok azı ölçülebiliyor." (Ö10)

"Hiç ölçülemiyor." (Ö2)

Öğretmenlerin Görme Engelli Öğrencilere Müzik Öğretimine Yönelik Eğitim Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 8. *Öğretmenlerin Görme Engelli Çocuklara Müzik Öğretimine Yönelik Eğitim Alma Durumları Ve Aldıkları Eğitim Türü*

	Kategoriler	Öğretmen kodu	F
Öğretmenlerin görme engelli çocuklara müzik öğretimine yönelik eğitim alma durumları	Eğitim alanlar	Ö5, Ö6	2
	Eğitim almayanlar	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13	11
		Toplam	13
Öğretmenlerin görme engelli çocuklara müzik öğretimine yönelik aldıkları eğitim türü	Brail nota eğitimi	Ö5	1
	Hizmet içi eğitim	Ö6	1
	Özel eğitim farkındalık semineri	Ö6	1
		Toplam	3

Tablo 8'de öğretmenlerin görme engelli çocuklara müzik öğretimine yönelik eğitim alma durumları ve aldıkları eğitimin türüne ilişkin bilgiler yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, öğretmenlerden görme engelli çocuklara müzik öğretimine yönelik eğitim alanların (f=2); almayanların ise (f=11) şeklinde olduğu görülmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin görme engelli çocuklara müzik öğretimine yönelik aldıkları eğitim türünün "Brail nota eğitimi" (f=1), "Hizmet içi eğitim" (f=1) ve "Özel eğitim farkındalık semineri" (f=1) olduğu tespit edilmiştir.

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Sürecinde Müzik Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 9. *Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Öğretmen Görüşleri*

	Kategoriler	Öğretmen kodları	F
Öğretmenlerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunlar	Müzik ders kitabının Braille baskısının bulunmayışı	Ö6, Ö8, Ö12	3
	Ders süresini yetersiz olması	Ö3, Ö8, Ö4	3
	Öğretmenlerin Braille müzik işaret sistemini bilmemesi	Ö2, Ö10, Ö12	3
	Materyal yetersizliği	Ö4, Ö12	2
	Farklı öğrenme becerilerine sahip çocukların olması	Ö3	2
	Konuları görseller ile destekleyememek	Ö7	1
	Velilerin gerçek dışı beklentileri	Ö7	1
	Görme engelli okullarında zihinsel engelli öğrencilerin de bulunması	Ö7	1
	Çocukların ilgilerinin çabuk dağılması	Ö9	1
	Braille alfabesi gibi bir nota sisteminin öğrenciler tarafından bilinmemesi	Ö10	1
	Öğrencilerin temel bilgiye sahip olmaması	Ö10	1
	Aile ve okul idaresinin müzik dersini önemsenmemesi	Ö11	1
	Sorun yaşamıyorum	Ö1, Ö13	2

Tablo 9'da "Görme engelliler okullarındaki müzik dersi sürecinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?" sorusuna yönelik öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, öğretmenlerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunların "Müzik ders kitabının Braille baskısının bulunmayışı" (f=3); "Ders süresini yetersiz olması" (f=3); "Öğretmenlerin Braille müzik işaret sistemini bilmemesi" (f=3); "Materyal yetersizliği" (f=2); "Farklı öğrenme becerilerine sahip çocukların olması" (f=2); "Konuları görseller ile destekleyememek" (f=1); "Velilerin gerçek dışı beklentileri" (f=1); "Görme engelli okullarında zihinsel engelli öğrencilerin de bulunması" (f=1); "Çocukların ilgilerinin çabuk dağılması" (f=1); "Braille alfabesi gibi bir nota sisteminin öğrenciler tarafından bilinmemesi" (f=1); "Öğrencilerin temel bilgiye sahip olmaması" (f=1); "Aile ve okul idaresinin müzik dersini önemsenmemesi" (f=1) ve "Sorun yaşamıyorum"

şeklinde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunlara yönelik görüşlerinin bazıları şu şekildedir;

"Ders sayısının yetersiz olması farklı öğrenme becerilerine sahip çocukların olması." (Ö3)

"Ders materyallerinden en önemlisi olan müzik kitabının Braille baskısının bulunmayışı." (Ö6)

"Braille alfabesi gibi bir nota sisteminin öğrenciler ve öğretmenler tarafından bilinmemesi ya da müzik dersine giren müzik branşı öğretmenlerinin ortaokul seviyesinde derslere başlaması ve öğrencilerin temelsiz olması". (Ö10)

"Görme engelli öğrenciler açısından çok önemli kazanımları olduğu halde, aile ve okul idaresi tarafından önemsenmemesi sorun teşkil ediyor." (Ö11)

"Ben kendim brail anlatabildiğim için herhangi bir sorun yaşamıyorum (Ö13)

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Sürecinde Müzik Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Ürettikleri Çözümler Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 10. *Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersinde Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Yönelik Öğretmen Görüşleri*

	Kategoriler	Öğretmen kodları	F
Öğretmenlerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunlara yönelik ürettikleri çözümler	Kitap içeriğini Braille formatına dönüştürme	Ö6, Ö12	2
	Teorik konuları sesli örneklerle niteleme	Ö10, Ö11	2
	Müzik ders kitabı yazma	Ö2	1
	Dersi dışı çalışma yapma	Ö3	1
	Kazanımlara yönelik örnek müzik dinletimi	Ö4	1
	Öğrencileri yakından tanımaya çalışma	Ö5	1
	Meşk yöntemiyle (gösterip-yaptırma) çalışma	Ö6	1
	Drama etkinlikleri	Ö7	1
	Uygulamaya dönük etkinlikler yapma	Ö7	1
	Çokça müzik dinletimi	Ö8	
	Konuya yönelik soru-cevap etkinliği	Ö8	1
	Öğrenci düzeyine uygun etkinlikler yapma	Ö9	1
	Küp taş gibi araçlarla yüzeysel bir teori bilgisi oluşturmaya çalışma	Ö10	1
	Öğrenci katılımını sağlayıcı etkinlikler	Ö11	1
	Müzikogram uygulamalarının dokunsal versiyonunu uygulama	Ö12	1
	Konuya yönelik daha ince ayrıntılı çalışmalar yapma	Ö13	1

Tablo 10'da "Müzik dersi sürecinde karşılaştığınız sorunlara yönelik ürettiğiniz çözümler nelerdir?" sorusuna yönelik öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde,

öğretmenlerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik uygulamaların "Kitap içeriğini Braille formatına dönüştürme" (f=2); "Teorik konuları sesli örneklerle niteleme" (f=2); "Müzik ders kitabı yazma" (f=1); "Dersi dışı çalışma yapma" (f=1); "Kazanımlara yönelik örnek müzik dinletimi" (f=1); "Öğrencileri yakından tanımaya çalışma" (f=1); "Meşk yöntemiyle (gösterip-yaptırma) çalışma" (f=1); "Drama etkinlikleri" (f=1); Uygulamaya dönük etkinlikler yapma" (f=1); "Çokça müzik dinletimi" (f=1); "Konuya yönelik soru-cevap etkinliği (f=1); "Öğrenci düzeyine uygun etkinlikler yapma" (f=1); "Küp taş gibi araçlarla yüzeysel bir teori bilgisi oluşturmaya çalışma" (f=1); "Öğrenci katılımını sağlayıcı etkinlikler" (f=1); "Müzikogram uygulamalarının dokunsal versiyonunu uygulama" (f=1) ve "Konuya yönelik daha ince ayrıntılı çalışmalar yapma" (f=1) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunlara yönelik ürettikleri çözümler ilişkin görüşlerinin bazıları şu şekildedir;

"Müziğe karşı ilgisi ve yeteneği olan çocuklarla boş zamanlarda zaman ayırıp çalışarak." (Ö3)

"Farklı ihtiyaca ve seviyeye uygun ortak müzikal oyunlar, daha üst sınıflar için seslendirilen müziklerin hikayeleri ve tarihçesi vb... Dinletilen eserler içindeki çalgı seslerinin ayırt edilmesi gibi teoriden uzak uygulamaya dönük etkinlikler üretmekteyiz." (Ö7)

"Ben de görme engelli bir müzik öğretmeniyim. Aynı eğitim süreçlerinden ben de yatılı okul dönemlerinde geçtim. Mithat Enç görme engelliler sanat Ortaokulunda okuduğum yıllarda aldığım muazzam müzik eğitimi, benim bugün müzik öğretmenliğimde çok faydalı oldu. yüksek lisans tezi çalışmam kapsamında geliştirdiğim Müzikogram uygulamalarının dokunsal versiyonu ile çocuklara farklı bir eğitim modelini uygulayabildim. Kitapta yer alan eserleri çocuklar için kabartmaya çevirip kitabın olmayışını tolere etmeye çalıştım." (Ö12)

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersinde Müzik Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunların Çözümüne Yönelik Yararlandıkları Araç Gereçler Nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 11. *Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersinde Karşılaşılan Sorunların Çözümünde Yararlanılan Araç Gereçlere Yönelik Öğretmen Görüşleri*

	Kategoriler	Öğretmen kodları	F
Öğretmenlerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik yararlandıkları araç gereçler	Müzik aletleri	Ö7, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13	5
	Akıllı tahta	Ö4, Ö8, Ö12	3
	Ritim çalgıları	Ö7, Ö10	2
	Telefon müzik uygulamaları	Ö7, Ö10	2
	Ritim çalgıları	Ö7, Ö10	2
	Müzikogram uygulamaları	Ö6	1
	Küp Taş	Ö7	1
	Kostüm	Ö11	1
	Mikrofon	Ö11	1
	Göktuğ DEM Eğitim materyali	Ö12	1
	Bilgisayar	Ö12	1
	Öğretmenin kendi yazdığı kitap	Ö2	1

Tablo 11'de "Müzik dersi sürecinde karşılaştığınız sorunların çözümüne yönelik yararlandığınız araç gereçler nelerdir?" sorusuna yönelik öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, öğretmenlerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik yararlandıkları araç gereçlerin "Müzik aletleri" (f=5); "Akıllı tahta" (f=3); "Ritim çalgıları" (f=2); "Telefon müzik uygulamaları" (f=2); "Ritim çalgıları" (f=2); "Müzikogram uygulamaları" (f=1); "Küp Taş" (f=1); "Kostüm" (f=1); "Mikrofon" (f=1); "Göktuğ DEM Eğitim materyali" (f=1); "Bilgisayar" (f=1) ve "Öğretmenin kendi yazdığı kitap" (f=1) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik yararlandıkları araç gereçlere ilişkin görüşlerinin bazıları şu şekildedir;

"Müziğe karşı ilgisi ve yeteneği olan çocuklarla boş zamanlarda zaman ayırıp çalışarak." (Ö3)

"Farklı ihtiyaca ve seviyeye uygun ortak müzikal oyunlar, daha üst sınıflar için seslendirilen müziklerin hikayeleri ve tarihçesi vb... Dinletilen eserler içindeki çalgı seslerinin ayırt edilmesi gibi teoriden uzak uygulamaya dönük etkinlikler üretmekteyiz." (Ö7)

"Kendi bireysel imkanlarımı seferber ediyorum. Çalgı, kostüm, mikrofon, ses kayıtları yapıyorum." (Ö11)

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sonucuna ilişkin bulgular ile benzer araştırmalardaki bulgular karşılaştırılarak tartışılmıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan benzerlikler ve farklılıklara ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak araştırma yapmak isteyen araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımlar Sınıf Düzeyleri Açısından Uygun Mu?" Sorusuna İlişkin Sonuçlar

"Görme engelliler okullarındaki müzik dersi programında yer alan kazanımlar sınıf düzeyleri açısından uygun mu? sorusuna ilişkin: toplamda on üç olan katılımcı öğretmen içerisinde altı öğretmenin müzik dersi kazanımlarını sınıf düzeyi açısından uygun bulduğu, iki öğretmenin kısmen uygun bulduğu, beş öğretmenin ise uygun bulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarının sınıf düzeyi açısından uygun bulmama nedenlerinin "Kitaplardaki kazanımların görme engellilere uygun olmayışı", "Müzik kitaplarının eksikliği", "Çalgı eksikliği" ve "Materyal eksikliği" şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karaman (2016), görme engelliler okullarında uygulanan müzik dersi öğretim programının ve ders içi etkinliklerin uygulanışına ilişkin öğretmen görüşlerinin ne olduğunu belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, mevcut kılavuz kitapların görme engelliler için uygun olmadığını belirlemiştir. Karaman'ın (2016) bu tespiti ile bu çalışmanın sonuçları arasında yer alan "Kitaplardaki kazanımların görme engellilere uygun olmayışı" ve "Müzik kitaplarının eksikliği" sonuçları tutarlılık göstermektedir. Kazanımların görme engelli öğrencilere uygun olmadığına örnek olarak altıncı sınıf kazanımlarında bulunan *"Temel müzik yazı ve ögelerini kullanır."* kazanımına dair etkinliğin içeriğinde "Çemberinde Gül Oya" türküsündeki uzatma bağlarını tespit edip renkli kalemle işaretler yazması görme engelli öğrencilerin yetersizliklerinin dikkate alınmadığının bir göstergesi olarak gösterilebilir. Ayrıca, kazanımların sınıf düzeyi açısından uygun bulunmamasına başka bir örnek olarak: nota işaretlerinin okunması ve yazılması konusunda engel teşkil eden *"Kendi oluşturduğu iki ölçülük bir ezgi yazar."* kazanımı gösterilebilir.

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımlar Açık Ve Anlaşılır Mı? Sorusuna İlişkin Sonuçlar

"Görme engelliler okullarındaki müzik dersi programında yer alan kazanımlar açık ve anlaşılır mı? sorusuna ilişkin: on üç katılımcı öğretmen içerisinde on öğretmenin müzik dersi

kazanımlarını açık ve anlaşılır bulduğu, bir öğretmenin kısmen açık ve anlaşılır bulduğu, iki öğretmenin ise açık ve anlaşılır bulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını açık ve anlaşılır bulmama nedenlerinin "Kitaplardaki kazanımların görme engellilere uygun olmayışı", "Türk müziği makamlarına yönelik kazanımların açıklayıcı olmadığı" ve "Braille nota sisteminin kullanılmamasının sonuçları" şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Görme engelli öğrencilerin Braille alfabesiyle yazılmış müzik kaynaklarına erişimde büyük zorluklar yaşadığı çeşitli çalışmaların sonuçlarında (Bağrıyanık, 2019; Baker ve Green, 2016; Otyola vd., 2017) tespit edilmiştir. Bağrıyanık (2019), Baker ve Green (2016) ve Otyola vd. (2017) tarafından yapılan Braille nota sistemine erişim ve kullanım eksiliği tespiti ile bu çalışmanın sonuçları arasında yer alan "Braille nota sisteminin eksikliği" sonuçları tutarlılık göstermektedir.

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Öğrencilerin Müzikal Gelişimi Açısından Önemi Nedir?" Sorusuna İlişkin Sonuçlar

"Görme engelliler okullarındaki müzik dersi programında yer alan kazanımların öğrencilerin müzikal gelişimi açısından önemi nedir? sorusuna ilişkin: on üç katılımcı öğretmen içerisinde sekiz öğretmenin müzik dersi kazanımlarını öğrencilerin müzikal gelişimi açısından önemli bulduğu, bir öğretmenin kısmen önemli bulduğu, dört öğretmenin ise önemli bulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin müzik dersi kazanımlarını önemli bulma nedenleri arasında, "Verilen şarkıları ses ve ritimsel olarak doğru söyleme becerisi kazanma", "Çalgı eğitiminde nota bilgi ve becerilerini doğru kullanma ve geliştirme yetisini geliştirme"; kısmen önemli bulma nedenleri arasında, "İstiklâl Marşı'nı doğru söyleme" ve "Temel müzik yazı ve öğelerini kullanma" önemli bulmama nedenleri arasında ise kazanımların "Tek tip bir müzik kültürü oluşturmaya yönelik olduğu, "Dünya müziklerine yeterli önem verilmediği" yönünde görüşleri tespit edilmiştir.

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Gerçekleşme Durumu Nedir?" Sorusuna İlişkin Sonuçlar

"Görme engelliler okullarındaki müzik dersi programında yer alan kazanımların gerçekleşme durumu nedir? sorusuna ilişkin: on üç katılımcı öğretmen içerisinde bir öğretmenin müzik dersi kazanımlarını tümüyle gerçekleşebilir bulduğu, beş öğretmenin büyük ölçüde gerçekleşebilir, dört öğretmenin yarı yarıya gerçekleşebilir, beş öğretmenin çok azı gerçekleşebilir, bir öğretmenin ise gerçekleşebilir bulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Müzik dersi kazanımlarının görme engelliler okullarında gerçekleşebilme durumları üzerine araştırma yapan Demirci (2012), görme engelli öğrencilerin müzik eğitiminde karşılaştıkları sorunların tespiti için öğrenci görüşlerine başvuran Öz (2019), görme engelli öğrencilerin müzik eğitiminde karşılaştıkları sorunları inceleyen Adıyaman (2020), görme engelli okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin öğretim programlarının ve ders içi etkinliklere yönelik öğretmen görüşlerine başvuran Karaman (2016), görme engelli ilköğretim okullarında müzik dersi sürecine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini alan Dilsiz ve Şendurur (2022) ve benzer birçok araştırmanın sonucunda görme engelliler okullarındaki müzik dersi programında yer alan kazanımların gerçekleşmediği tespit edilmiştir. Bu araştırmalarda yapılan tespitler ile bu çalışmanın sonuçlarından olan görme engelliler okullarındaki müzik dersi programında yer alan kazanımların gerçekleşmediği sonucu tutarlılık göstermektedir.

Öğretmenlerin müzik dersi kazanımların gerçekleşmesine yönelik uygulamalarının "Tekrar yapma", "Örnek şarkılar dinletme", "Uygun örneklendirme ve gösterip yaptırma", "Farklı müzik ve oyun etkinlikleri uygulama", "Merak duygusu uyandıracak şekilde kazanıma ilişkin sorular sorma", "Kazanım konusunu öğrenci düzeyine uyarlama", "Önceki kazanımlarla ilişkilendirme" şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

"Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Ölçülebilme Durumu Nedir?" Sorusuna İlişkin Sonuçlar

Görme engelliler okullarındaki müzik dersi programında yer alan kazanımların ölçülebilme durumu nedir? sorusuna ilişkin: on üç katılımcı öğretmen içerisinde bir öğretmenin müzik dersi kazanımlarını tümünün ölçülebilir olduğu, beş öğretmenin büyük ölçüde ölçülebilir, üç öğretmenin yarı yarıya ölçülebilir, üç öğretmenin çok azı ölçülebilir, bir öğretmenin ise kazanımların ölçülebilir olmadığı yönünde görüşlere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca dayalı olarak kazanımların geçekleşme durumunun ölçülmesi aşamasında çeşitli sorunlar yaşandığı söylenebilir. Bu bağlamda, bu çalışmada kazanımların geçekleşme durumunun ölçülmesi aşamasında çeşitli sorunlar yaşandığı tespiti ile daha önce yapılan çeşitli çalışmalarda (Aktaş ve Argün, 2021; Amin vd., 2021; Fırat, 2021; Tahiri, 2023; Yazar, 2021) ortaya çıkan, görme engelli öğrencilerin sınavlarda okuyup-yazma konusunda yardımcıya ihtiyaç duyduğu, bu ihtiyacın karşılanmadığı durumlarda çeşitli zorluların yaşandığı ve bu zorlukların öğrencilerin eğitim süreçlerini olumsuz etkilediği tespitleri arasında tutarlılık olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında görme engelliler okullarındaki öğretmenlere müzik öğretim programında yer alan kazanımların sınıf düzeyi açısından uygun olup olmadığı, kazanımların açıklığı ve anlaşılırlık düzeyi, kazanımların öğrencilerin müzikal gelişimleri açısından önemi kazanımların gerçekleşme ve sınavla ölçülebilme durumlarına ilişkin sorular sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan cevaplara dayalı olarak araştırmada ulaşılan sonuçları şu şeklide özetlemek mümkündür:

- Kazanımların sınıf düzeyi açısından uygunluğuna yönelik öğretmen görüşlerinin hem olumlu hem de olumsuz dağılım gösterdiği,
- Kazanımların engeli olmayan öğrenciler için uygun olduğu; ancak görme engelli öğrenciler için uygun olmadığı,
- Kazanımların normal bireyler için açık ve anlaşılır şekilde olduğu, görme engelli öğrenciler için ise anlam açısından anlaşılması zor ve kapalı olduğu,
- Mevcut kazanımların öğrenilmesinin öğrenciler açısından büyük öneme sahip olup, öğrencilerin nota bilgi ve becerilerini doğru kullanma ve geliştirmede oldukça öneme sahip olduğu,
- Kazanımların görme engelli öğrenciler tarafından tamamen öğrenilemediği,
- Kazanımların öğretilirken öğretmenler tarafından ekstra çaba sarf edildiği,
- Kazanımların sınavla ölçülmeye çalışıldığında öğrencilerin kendini tam olarak yansıtamadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin Görme Engelli Öğrencilere Müzik Öğretimine Yönelik Eğitim Alma Durumlarına İlişkin Sonuçlar

Araştırmada, müzik öğretmenlerinin görme engelli öğrencilere müzik öğretimine yönelik eğitim alma durumlarına ilişkin, on üç katılımcı öğretmen içerisinde iki öğretmenin eğitim aldığı, on bir öğretmenin ise eğitim almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'de ve Türkiye dışında yapılan çeşitli çalışmalarda (Akpınar, 2012; Karaman, 2016; Morelle, 2016; Pirgon ve Babacan, 2013) öğretmenlerin görme engelli öğrencilerin eğitimine yönelik eğitim almadıkları sorunu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, bu çalışmada müzik öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun görme engelli öğrencilere müzik öğretimine yönelik eğitim almadıkları sonucu ile bu konuya yönelik daha önce yapılan çeşitli çalışmalar arasında tutarlılık olduğu söylenebilir.

Ayrıca, öğretmenlerin görme engelli çocuklara müzik öğretimine yönelik aldıkları eğitim türünün "Brail nota eğitimi", "Hizmet içi eğitim" ve "Özel eğitim farkındalık semineri" şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

“Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Öğretmenlerinin Ders Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Sonuçlar

“Görme engelliler okullarındaki müzik dersi sürecinde müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” sorusuna ilişkin, öğretmenlerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunları: materyal eksikliği, ders süresinin azlığı, öğretmenlerin mesleki yetersizliği ve öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin düşük olması şeklindeki başlıklar altında özetlemek mümkündür. “Müzik ders kitabının Braille baskısının bulunmayışı” sorunu: Akpınar (2012), Özel (2018), Toyran (2021) ve Yazar (2021) tarafından yapılan çalışmalarda da tespit edilmiştir. “Ders süresini yetersiz olması” sorunu: Akpınar (2012), Bağrıyanık (2019) ve Topaloğlu (2023), tarafından yapılan çalışmalarda da belirlenmiştir. “Öğretmenlerin mesleki yetersizliği” sorunu: Toyran (2021) tarafından, görme engelli öğrencilerin derslerine giren öğretim elemanlarının, Braille yazı sistemini bilmedikleri ve derslerde görme engelli öğrencilerden yardım aldıkları şeklinde dile getirilmiştir. Adıyaman (2020) ise çalışmasında Flüt eğitimi veren öğretmenlerin, görme engelli öğrencilere yönelik özel eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtmektedir. “Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin düşük olması” sorunu: Adıyaman (2020) tarafından, öğrencilerin Braille nota bilgisinin yetersiz düzeyde olduğu ve bu durumun eğitim sürecini yavaşlattığı şeklinde; Yılmaz (2024) tarafından ise görme engelli öğrencilerin, müzik eğitiminde Braille alfabesiyle notaları öğrenmekte ve ezberlemekte zorlandığı şeklinde dile getirilmiştir.

Ayrıca, çalışmada “Farklı öğrenme becerilerine sahip çocukların olması”; “Konuları görseller ile destekleyememek”; “Velilerin gerçek dışı beklentileri”; “Görme engelli okullarında zihinsel engelli öğrencilerin de bulunması”; “Çocukların ilgilerinin çabuk dağılması”; “Braille alfabesi gibi bir nota sisteminin öğrenciler tarafından bilinmemesi”; “Aile ve okul idaresinin müzik dersini önemsenmemesi” şeklindeki sonuçlara da ulaşılmıştır.

“Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Öğretmenlerinin Ders Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Ürettikleri Çözümler Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik uygulamaların “Kitap içeriğini Braille formatına dönüştürme”, “Teorik konuları sesli örneklerle niteleme”, “Müzik ders kitabı yazma”, “Dersi dışı çalışma yapma”, “Kazanımlara yönelik örnek müzik dinletimi”, “Meşk yöntemiyle (gösterip-yaptırma) çalışma”, “Drama etkinlikleri”, “Konuya yönelik soru-cevap etkinliği, “Öğrenci düzeyine uygun etkinlikler yapma”, “Küp taş gibi araçlarla yüzeysel bir teori bilgisi oluşturmaya çalışma”, “Öğrenci katılımını sağlayıcı etkinlikler”, “Müzikogram uygulamalarının dokunsal versiyonunu uygulama” ve “Konuya yönelik daha ince ayrıntılı çalışmalar yapma” şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Görme Engelliler Okullarındaki Müzik Öğretmenlerinin Ders Sürecinde Karşılaştıkları Sorunların Çözümüne Yönelik Yararlandıkları Araç Gereçler Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik yararlandıkları araç gereçlerin: “Müzik aletleri”, “Akıllı tahta”, “Ritim çalgıları”, “Telefon müzik uygulamaları”, “Ritim çalgıları”, “Müzikogram uygulamaları”, “Küp Taş”, “Kostüm”, “Mikrofon” ve “Bilgisayar” şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında görme engelliler okullarındaki müzik öğretmenlerinin ders sürecinde karşılaştıkları sorunların neler olduğu ve bu sorunlara yönelik öğretmenlerin ürettikleri çözümleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Müzik öğretmenlerinin Braille müzik işaret sistemini bilmemesi, eğitim-öğretim etkinliklerindeki verimliliği düşürdüğü,
- Haftalık ders saatinin az olması nedeniyle kazanımların yetiştirilmesinde zorlanıldığı,
- Öğrencilerin özel gereksinime ihtiyaç duymasından dolayı kazanımların mevcut ders saatinde yetiştirilemediği,
- Okullarda görme engelli öğrencilere yönelik materyallerin yeterli sayıda olmamasından kaynaklı sorunların olduğu,
- Görme engelli öğrencilere Braille nota yazdırmanın oldukça fazla vakit kaybı oluşturduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Müzik öğretmenlerinin ders sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümüne ilişkin sonuçları ise şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Öğretmen-öğrenci diyalogu ve karşılıklı anlayışlı ilişkiler sayesinde sorunların rahatça çözülebildiği,
- Bazı öğretmenlerin sorunu çözmek için kendi kitabını yazmak zorunda kaldığı,
- Öğretmenlerin özel gereksinimli öğrenciler ile teneffüste veya başka boş vakitlerde özel olarak ilgilenerek çözüm ürettiği,
- Derslerde anlaşılmayan kısımlarda konuya uygun şarkılar dinletilerek çözüldüğü
- Derslerde akıllı tahtanın aktif olarak kullanıldığı,
- Oluşan ve oluşabilecek problemleri önlemek adına derslerde müzikal oyunlar oynatıldığı ve müziklerin tarihçelerinin anlatıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen sonuçlardan yola çıkarak görme engelli öğrencilerin müzik eğitiminde yaşanan sorunların çözümüne ilişkin öneriler ile aynı veya benzer konularda çalışma yapmak isteyen araştırmacı ve eğitimcilere şu önerilerde bulunulmuştur:

- Görme engelliler okullarına görev yapan öğretmenlere hizmet içi eğitim veya benzer çalışmalar ile Braille nota eğitimi verilebilir.
- Görme engelli öğrencilerin sınavlarının özel bir ortamda yapılması öğrencinin performansını daha çok yansıtabilir.
- Öğrencilerin ileriki sınıflarında karşılaşabileceği sorunlar düşünülerek Braille nota eğitiminin önemi anlatılarak öğrenmeye teşvik edilebilir.
- Müzik derslerinin haftalık ders saati arttırılarak öğretmenlerin kazanımları yetiştirme sorunu ortadan kaldırılabilir.
- Müzik öğretmenlerinin lisans eğitimine Braille nota eğitimi ile ilgili dersler eklenerek ileride karşılaşılabilecek sorunları çözmesi açısından önerilmektedir.
- Görme engelliler okullarındaki müzik dersi öğretim programı ile diğer okullardaki müzik dersi öğretim programı ayrıştırılmalı ve görme engelli öğrencilere yönelik görsel ögelerin az olduğu özel öğretim programı geliştirilmelidir.
- Görme engelliler okullarındaki müzik sınıflarının fiziki koşulları iyileştirilmeli ve gerekli materyal desteği karşılanmalıdır.
- Benzer konularda araştırma yapmak isteyen araştırmacılar görme engelli okullar dışında da araştırma yapması önerilebilir.
- Yurt dışında görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi ile ülkemizdeki görme engellilere yönelik müzik eğitimi araştırılarak karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

Adıyaman, S. E. (2020). *Müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin flüt eğitiminde karşılaştıkları sorunların incelenmesi* (Tez No. 621126) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Akpınar, H. (2012). *Görme engellilerde braille işaret sistemi ve müzik eğitiminde kullanılabilirliği* (Tez No. 319679) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Aktaş, F. N., & Argün, Z. (2021). *Görme engelli bireylerin matematik eğitiminde ihtiyaçları ve sorunları: Cebir kavramları bağlamında*. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 1-25.

Amin, A. S., Sarnon, N., Akhir, N. M., Zakaria, S. M., & Badri, R. N. F. R. Z. (2021). Main challenges of students with visual impairment at higher education institutions. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, *10*(1).

Andreas Kleynhans, S., & Fourie, I. (2014). Ensuring accessibility of electronic information resources for visually impaired people: The need to clarify concepts such as visually impaired. *Library Hi Tech*, *32*(2), 368-379.

Aral, N. (2021). Öğrenme sürecinde görsel algılama. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, *6*(2), 43-52.

Arslan, E. (2024). *Güzel sanatlar liselerindeki görme engelli öğrencilerin başlangıç keman eğitiminde karşılaştıkları zorluklar* (Tez No. 865685) [Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Arslan, Y., Şahin, H. M., Gülnar, U., & Şahbudak, M. (2014). *Görme engellilerin toplumsal hayatta yaşadıkları zorluklar* (Batman Merkez Örneği). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, *4*(2), 1-14.

Artan, İ. (2001). *Engelli Çocukların Eğitiminde Etkili Bir Teknik: Müzik*. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21*(2), 43-55. https://dergipark.org.tr/en/pub/gefad/issue/6768/91072

Asamoah, E., Ofori-Dua, K., Cudjoe, E., Abdullah, A., & Nyarko, J. A. (2018). *Inclusive education: Perception of visually impaired students, students without disability, and teachers in Ghana*. *Sage Open*, *8*(4), 2158244018807791.

Aslan, C. (2016). *Görme engelliler için yardımcı teknolojiler*. S. Çakmak(Ed.), *Özel Eğitimde yardımcı teknolojiler* içinde (ss. 56-92). Vize.

Ayaz, B. (2020). *Görme Engelliler İçin Müziksel Okumaya Yönelik Braille Tabanlı Donanımsal Arayüz Tasarımı*. (Tez No. 647561) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]: Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Azarkan, E., & Benzer, E. (2018). *Birleşmiş Milletler engelli kişilerin haklarına dair sözleşme ve Türkiye'de engelli hakları*. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *23*(38), 3-29.

Bağrıyanık, Ö. (2019). *Üniversitelerde mesleki müzik eğitimi alan görme engellilerde piyano eğitiminde karşılaşılan sorunlar* (Ankara ili örneği). *Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

Baker, D. (2014). *Visually impaired musicians' insights: Narratives of childhood, lifelong learning and musical participation*. *British Journal of Music Education*, *31*(2), 113-135.

Baker, D., & Green, L. (2016). *Perceptions of schooling, pedagogy and notation in the lives of visually-impaired musicians*. *Research Studies in Music Education*, *38*(2), 193-219.

Ball, N. (2017). *The experiences of severely visually impaired students in higher music education.*

Baydağ, C. (2013). *Görme Engelli Bireylerin Sosyalleşme Sürecinde Verilen Müzik Eğitiminin, Müzikal Motivasyon, Müziksel İlgi ve Müzik Yaşantılarına Etkisi.* (Tez No. 350002) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Bocconi, S., Dini, S., Ferlino, L., Martinoli, C., & Ott, M. (2007). ICT educational tools and visually impaired students: different answers to different accessibility needs. In *Universal Access in Human-Computer Interaction. Applications and Services: 4th International Conference on Universal Access in Human-Computer Interaction, UAHCI 2007 Held as Part of HCI International 2007 Beijing, China, July 22-27, 2007 Proceedings, Part III 4* (pp. 491-500). Springer Berlin Heidelberg.

Butler, M., Holloway, L., Marriott, K., & Goncu, C. (2017). *Understanding the graphical challenges faced by vision-impaired students in Australian universities*. *Higher Education Research & Development*, *36*(1), 59-72.

Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi.

Challis, B. (2009). *Technology, accessibility and creativity in popular music education*. *Popular Music*, *28*(3), 425-431.

Çağlak, A. G. A., & Şentürk, N. (2020). *Görme engelli müzik öğretmenlerinin eğitim öğretim sürecinde materyal ihtiyaçları*. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,*(109), 270-283

Çağlarca, E. (2019). *Eğitim Sürecinde Müziğin Görme Engelli Öğrencilerin Kaygı Durumları Üzerindeki Etkisi*. (Tez No. 646867) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Okan Üniversitesi]: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çarkçı, Ş. (2011). *Engellilerin mesleki eğitimi ve istihdamı* (Master's thesis, Marmara Universitesi (Turkey)).

Çelik, E. (2016). *Onuncu yılında birleşmiş milletler engelli kişilerin insan hakları sözleşmesi ve sözleşme ruhu*. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *7*(1), 219-246.

Demirci, Z. F. (2012). *Türkiye'de Görme Engelliler Ortaokullarında Öğretmen Görüşlerine Göre Müzik Dersi Kazanımlarının Gerçekleşebilme Durumu.* (Tez No. 331677) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]: Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Demirkol Yalçın, P. (2023). *Görme Engelli Öğrencilerin Keman Performansı Üzerine Bir Karşılaştırlamalı Karma Yöntem Araştırması: Braille Sistemi ile Ezbere Dayalı Öğrenme.* (Tez No. 829506) [Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi]: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Dilsiz, Z., & Şendurur, Y. (2022). *Görme Engelli İlköğretim Okullarında Müzik Dersi Sürecine İlişkin Öğretmen Görüşleri. Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10*, 101 - 113. https://doi.org/10.55089/yyuvasad.1126610

Doğan, C., & Nart, S. (2020). Türk eğitim müziği dağarının görme engelliler tarafından kullanımı için braille sisteminde dijital nota arşivi hazırlanması (ulusal marşlar örneği).

Doğar, C. (2004). Görme Engelli Müzik Öğretmenlerinin Mesleki Açıdan Karşılaştıkları Güçlükler. (Tez No. 145039) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]: Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Eligi, I., & Mwantimwa, K. (2017). ICT accessibility and usability to support learning of visually-impaired students in Tanzania. *International Journal of Education and Development using ICT*, *13*(2).

Ermiş, E., & Kapçak, Ş. (2022). *Türkiye'de müzik eğitimi alanında görme engelli öğrenci ve öğretmenlere yönelik yapılan akademik çalışmaların incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (54), 1158-1177.

Ertürk, S. (1972). *Eğitimde Program Geliştirme.* Yelkentepe Yayınları.

Fırat, T. (2021). *Experiences of students with visual impairments in higher education: barriers and facilitators*. *British Journal of Special Education*, *48*(3), 301-322.

Fredman, S. (2005). *Providing equality: Substantive equality and the positive duty to provide. South African Journal on human rights*, *21*(2), 163-190.

Gill, K., Sharma, R., & Gupta, R. (2017). *Empowering visually impaired students through E-learning at higher education: problems and solutions*. *IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, *22*(8), 27-35.

Gorbunova, I. B., & Govorova, A. A. (2018). *Music Computer Technologies as a Means of Teaching the Musical Art for Visually-Impaired People*. *16th International Conference on Literature, Languages, Humanities & Social Sciences*, 19-22. https://doi.org/10.17758/uruae4.uh10184022

Gül, İ. I. (2015). *Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi. Engellilik vAyrımcılık: Eğitimciler için Temel Metinler ve Örnek Dersler, 3, 32-44.*

Guanoluisa, F. S. C., Claudio, L. J. P., Cevallos, D. V. B., Colcha, C. D. P., Taipe, S. L. C., & Pilatasig, G. M. G. (2022). Visually Impaired Students' and Their Teacher's Perceptions of the English Teaching and Learning Process. *MEXTESOL Journal*, *46*(4), n4.

Haber, L. D. (1967). Identifying the disabled: Concepts and methods in the measurement of disability. *Soc. Sec. Bull.*, *30*, 17.

Ittyerah, M., & Kumar, N. (2007). *The actual and ideal self-concept in disabled children, adolescents and adults*. *Psychology and Developing Societies*, *19*(1), 81-112.

Jiménez, M. F., Mello, R. C., Bastos, T., & Frizera, A. (2020). *Assistive locomotion device with haptic feedback for guiding visually impaired people. Medical Engineering & Physics*, *80*, 18-25.

Kapur, R. (2018). *Challenges experienced by visually impaired students in education. Unpublished paper available at researchgate*.

Karaman, N. A. (2016). *Görme Engelliler Okullarında Çalışan Müzik Öğretmenlerinin Müzik Dersi Öğretim Programının ve Ders İçi Etkinliklerin Uygulanışına İlişkin Görüşleri* (Adana İli Örneği). (Tez No. 429434) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]: Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. baskı). Nobel.

Karatağ, Ö. M. (2020). *Zihinsel engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. *Journal of Art and Human*, *4*(1), 1309-7156.

Kızılaslan, A., & Zorluoğlu, S.C. (2019). *Contribution of Activities Developed for Visually Impaired Students to Scientific Process Skills*. *European Journal of Physics Education*, *10*(1), 49-58.

Kucur, F., & Demirdöven, M. (2021). *Görme engelli bireylerin engellilik deneyimleri üzerine bir değerlendirme*. *Sosyal Çalışma Dergisi*, *5*(2), 55-70.

Küçükgökçe, Ö. (2024). *Görme engelliler için 4 makam 24 etüt*. *Yegah Müzikoloji Dergisi*, *7*(3), 202-215.

Tekin, H. H. (2019). *Engelli üniversite öğrencilerinin eğitim yaşamındaki sorunları: Konya örneği*. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *8*(2), 1531-1548.

Matei, M., Alboaie, L., & Iftene, A. (2022). Safety navigation using a conversational user interface for visually impaired people. *Procedia Computer Science*, *207*, 1164-1173.

MEB. (2015). *Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı.* bayramicmaersoy.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/17/03318719/dosyalar/2015_03/26.

MEB. (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.* https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm

Michailakis, D. (2003). The systems theory concept of disability: One is not born a disabled person, one is observed to be one. *Disability & Society*, *18*(2), 209-229.

Morelle, M. (2016). Challenges experienced by learners with visual impairment in two mainstream primary schools in Klerksdorp, Dr. Kenneth Kaunda District. *Unpublished master's thesis, University of South Africa*.

Okcu, B., & Sözbilir, M. (2016). *Ortaokul Düzeyindeki Görme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Okuldaki Öğrenim Sürecine Dair Görüşleri*. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *5*(1), 51-83.

Otyola, W. R., Kibanja, G. M., & Mugagga, A. M. (2017). *Challenges faced by visually impaired students at Makerere and Kyambogo Universities*. *Makerere Journal of Higher Education*, *9*(1), 75-86.

Öz, B. (2019). T*ürkiye'de Görme Engelli Öğrencilerin Müzik Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar ile İlgili Öğrenci Görüşleri*. (Tez No. 552174) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]: Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özel, B. (2018). *Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Görme Engellilerin Müzik Eğitiminde Braille Nota Sisteminin Kullanımı ve Türkiye'deki Durumun İncelenmesi.* (Tez No. 533434) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Öztürk, M., & Çakır, H. Ö. Ö. (2024). *İstanbul'da Eğitim Gören İlköğretim ve Ortaöğretimdeki Görme Engelli Öğrencilerin Dijital İletişim Becerileri ve Bilgiye Erişim Sorunları*. *Anasay*, (29), 74-93.

Öztürk, M. (2012). *Türkiye'de engelli gerçeği raporu*. *Canda Özür Olmaz Derneği*.

Öztürk, M. (2013). *Hayata Renk Katanlar-Engelli Grupları*. İstanbul: İlke Yayınları.

Parker, E. C., & Draves, T. J. (2017). A narrative of two preservice music teachers with visual impairment. *Journal of Research in Music Education*, *64*(4), 385-404.

Pino, A. (2022). *Facing the challenges of the inclusion of visually impaired students: Music teacher's perceptions*. *International Journal of Music Education*, 40(2), 288-300. https://doi.org/10.1177/02557614211050987

Pino, A., & Viladot, L. (2019). *Teaching–learning resources and supports in the music classroom: Key aspects for the inclusion of visually impaired students*. *British Journal of Visual Impairment, 37*(1), 17-28.

Pirgon, Y., & Babacan, E. (2013). *Görme engelli öğrencilerin piyano eğitimi üzerine durum çalışması*. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 191-206.

Satılmış, Ö. (2019). *Üniversitelerde Mesleki Müzik Eğitimi Alan Görme Engellilerde Piyano Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar* (Ankara İli Örneği). (Tez No: 590029) [Yüksek *lisans t*ezi, Gazi Üniversitesi]: Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Sazlı, K., & Yılma Şakalar, G. (2018). *Görme engelli müzisyenlerin besteleme teknikleri ve dijital uygulamalar*. *Journal of International Social Research, 11*(55).

Shafiullah, S., & Akay, C. (2023). *Challenges of visually Impaired University students in education:* A meta-synthesis study. *i-Manager's Journal on Educational Psychology*, *16*(3), 46.

Subaşıoğlu, F. (2008). *Üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri'nin "Engellilik Farkındalığı" Üzerine Bir Araştırma. Bilgi Dünyası, 9*(2), 399-430. http://eprints.rclis.org/12703

Şahin, S. (2023). *Müzik eğitimi anabilim dalı öğretim elemanlarının engelli öğrencilere yönelik görüşleri* (Tez No: 817909) [Yüksek *l*isans *t*ezi, Balıkesir Üniversitesi]: Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tahiri, H. (2023). *The challenges experienced by visually impaired students in Moroccan Universities*. *The Journal of Quality in Education, 13*(22), 1-11.

Tobin, M. J., Bozic, N., Douglas, G., Greaney, J., & Ross, S. (1997). Visually impaired children: Development and implications for education. *European Journal of Psychology of Education, 12*, 431-447.Digital barriers in educating students with visual impairment. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *217*, 935-940.

Topaloğlu, T. (2023). *Görme engelli bireylerin müzik eğitimine yönelik yapılan tez çalışmalarının incelenmesi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *21*(01), 201-219.

Toyran, H. (2021). *Mesleki Müzik Eğitimi Alan Görme Engelli Öğrencilerin Materyal Sorunları ve Lavignac 2C Solfej Kitabının Braille Alfabesiyle Yazım Örneği.* (Tez No. 678910) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Urhan, G., & Alpaslan, A. C. *Görme Engelli Öğrenci ve Öğretim Elemanlarının Perspektifinden Müzik Yetenek Sınavlarında Erişilebilirlik. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 14*(2), 990-1013.

Varış, Y. A., & Hekim, M. M. (2017). *Özel gereksinimli bireyler ve müzik eğitimi. Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi, 3*(3), 29-42.

Yazar, B. (2021). *Türkiye'deki Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Eğitim Alan Görme Engellilerin Müzik Eğitimi Sürecine İlişkin Eğitimci ve Öğrenci Görüşleri.* (Tez No. 663571) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]: Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin

Yılmaz, A. T. (2024). *Görme Engellilerin Halk Müziği Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Türkülerle Anadolu Bağlama Repertuvarı-1 Kitabının Braille Alfabesi ile Yazımı.* (Tez No. 870147) [Yüksek lisans tezi, Ardahan Üniversitesi]: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

EKLER

Ek 1.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurul Başkanlığı
PROJE DEĞERLENDİRME FORMU

Projenin/Çalışmanın Adı: Danışmanlığını Doç.Dr. Murat Kamil İNANICI'nın yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Okan ŞENTÜRK'ün "Görme Engelliler Okullarındaki Öğrencilerin Müzik Dersinde Yaşadıkları Sorunların İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışması ile ilgili Etik Kurul uygunluk onay belgesi talep edilmesi.

Gönderildiği Tarih: 01.03.2024

Teslim Tarihi: 01.03.2024

Değerlendirenin Adı Soyadı: **Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı Adına**

Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK
Etik Kurul Başkanı

İmza :

Bu Yüksek Lisans Tez uygundur: ☒ **Gerekçe/Açıklama: Yapılacak çalışmada yaklaşım ve yöntemler dikkate alınarak, konu ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel açıdan herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.**
Bu Yüksek Lisans Tez uygun değildir: ☐ Gerekçe/Açıklama

Ek 2.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERİSTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL BAŞKANLIĞI
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu
ERZURUM

Toplantının Mahiyeti :**Etik Kurul**
Toplantının Tarihi :**01.03.2024**
Toplantının Sayısı :**02**

Karar-29: Danışmanlığını Doç.Dr. Murat Kamil İNANICI'nın yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Okan ŞENTÜRK'ün "Görme Engelliler Okullarındaki Öğrencilerin Müzik Dersinde Yaşadıkları Sorunların İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışması ile ilgili etik kurul onay belgesi talebi ile ilgili husus görüşüldü

Yapılan görüşmelerden sonra adı geçenin "Görme Engelliler Okullarındaki Öğrencilerin Müzik Dersinde Yaşadıkları Sorunların İncelenmesi" isimli tez çalışması ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına,

oy birliği ile karar verilmiştir.

(İMZA)
Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK
Birim Etik Kurul Başkanı

(İMZA)
Prof.Dr. İhsan Sabri BALKAYA
Birim Etik Kurul Başkan Yardımcısı

(İMZA)
Prof. Dr. Betül ASLAN
Birim Etik Kurul Üyesi

(İMZA)
Prof.Dr. Muhsine BÖREKÇİ
Birim Etik Kurul Üyesi

(İMZA)
Prof.Dr. Mustafa CİHAN
Raportör

Ek 3.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu Karar Formu

KARAR BİLGİLERİ	**Toplantı Sayısı: 02** **Karar No: 29**	**Toplantı Tarihi:01.03.2024**
	Aşağıda bilgileri verilen yüksek lisans tez ile ilgili çalışmanın, etik ilkeler açısından değerlendirilmesi isteği ile ilgili husus görüşüldü. Yapılan görüşmelerden sonra; söz konusu yüksek lisans tez ile ilgili yapılacak çalışma için, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak konuyla ilgili çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına, Etik Kurulu oy birliği ile karar vermiştir.	
ÇALIŞMA BİLGİLERİ	**Proje Yürütücüsü:** Okan ŞENTÜRK **Çalışma Konusu**: Görme Engelliler Okullarındaki Öğrencilerin Müzik Dersinde Yaşadıkları Sorunların İncelenmesi	

EĞİTİM BİLİMLERİ BİRİM ETİK KURULU		**İMZA**
Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK	Etik Kurul Başkanı	
Prof.Dr. İhsan Sabri BALKAYA	Etik Kurul Başkan Yardımcısı	
Prof. Dr. Betül ASLAN	Etik Kurul Üyesi	
Prof. Dr.Muhsine BÖREKÇİ	Etik Kurul Üyesi	
Prof. Dr. Mustafa CİHAN	Etik Kurul Raportörü	

ÖZ GEÇMİŞ

İlkokul ve ortaokulu Artvin'in Ardanuç ilçesinde olan Cumhuriyet İlköğretim okulunda okudum. Lise eğitimimi 2012-2016 yılları arasında Ardanuç Çok Programlı Anadolu Lisesinde tamamladım. 2017 yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi/Müzik Öğretmenliği Bölümünü kazandım ve lisans eğitimimi 2021 yılında tamamladım. Lisans eğitimimin bitmesinin ardından aynı yıl Atatürk Üniversitesi'nde Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Müzik Eğitimi dalında yüksek lisansa başladım. 2022 yılında Artvin/Ardanuç Cumhuriyet Ortaokulu'na Müzik Öğretmeni olarak atandım ve hâlen görev yapmaktayım. Yüksek lisans programından 2024 yılında mezun oldum.